

UiO : **Det juridiske fakultet**

Selskapsinteressen og bærekraftshensyn

Styremedlemmers plikt og ansvar knyttet til ivaretagelse av
bærekraftshensyn i styrebeslutninger

Kandidatnummer: 524

Leveringsfrist: 25.11.2022

Antall ord: 17492

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Tema og problemstillinger	1
1.2	Avgrensninger	3
1.3	Metodespørsmål	4
2	INNLEDENDE OM STYREMEDLEMMENES PLIKTER OG ANSVAR	6
2.1	Oversikt over styremedlemmers erstatningsansvar.....	6
2.2	Ansvarsgrunnlag	7
2.2.1	Oversikt	7
2.2.2	Brudd på styrets forvaltnings- og tilsynsplikt.....	8
2.2.3	Aktsomhetsvurderingen	12
2.3	Økonomisk tap og adekvat årsakssammenheng.....	13
2.3.1	Oversikt	13
2.3.2	Økonomisk tap.....	14
2.3.3	Adekvat årsakssammenheng.....	14
3	SELSKAPETS INTERESSE	17
3.1	Utgangspunkt	17
3.2	Aksjonærenes vinningsformål.....	19
3.3	Kreditorinteressene	20
3.4	Medkontrahenters- og ansattes interesser	21
3.5	Selskapets samfunnsinteresser	21
3.5.1	Bakgrunn	21
3.5.2	Samfunnsansvarets innhold	22
3.5.3	Utviklingen innenfor selskapets lovregulerte plikter.....	24
3.5.4	Anbefalinger om god selskapsstyring.....	28
3.6	Selskapet som selvstendig juridisk person.....	34
3.7	Styrets rett og plikt til å ta bærekraftshensyn.....	35
3.7.1	Styrets lov- og vedtektsfestede plikt til å ta bærekraftshensyn	35
3.7.2	Styrets prioritering av ulike interesser i selskapsinteressen	35
4	AKTSOMHETSDIREKTIVET	41
4.1	Bakgrunn.....	41
4.2	Innhold	42
4.3	Hensyn	44
4.4	Relevans	44

4.5	Vurdering av potensielle konsekvenser ved implementering av direktivforslaget i norsk rett	45
4.5.1	Konsekvenser for innholdet av selskapsinteressen.....	45
4.5.2	Konsekvenser for erstatningsvilkårene.....	46
4.5.3	Proporsjonalitetsbetraktninger.....	47
4.6	Oppsummering.....	48
	KILDELISTE	51

1 Innledning

1.1 Tema og problemstillinger

Begrepet "bærekraftig utvikling" ble kjent gjennom rapporten "vår felles framtid" som ble lagt frem av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling i 1987.¹ Siden den gang har bærekrafts-uttrykket blitt stadig hyppigere brukt. Bærekraftig utvikling er en utvikling som tilfredsstiller dagens behov samtidig som den ivaretar fremtidige generasjoners mulighet til å tilfredsstille sine behov.² For å skape en bærekraftig utvikling må verden jobbe aktivt med forhold som angår klima, miljø, økonomi og sosiale forhold.³ Det er sammenhengen mellom disse forholdene som avgjør om en aktivitet er bærekraftig.

Verden står i dag overfor store utfordringer knyttet til klima, miljø og menneskerettigheter. I lys av disse utfordringene vedtok FN i 2015 17 offisielle bærekraftsmål for sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.⁴ De er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe de negative klimaendringene innen 2030. Dette innebærer at en overordnet målsetting om bærekraftig utvikling stadig har blitt fremhevet, og "bærekraftig utvikling" er blitt et nytt rettslig begrep. Hensynet til bærekraftig utvikling er kommet til uttrykk som "soft law" i en rekke anbefalinger og erklæringer, og har blitt henvist til som et mål eller et prinsipp i flere traktater.⁵ I norsk rett forekommer det også en økt rettsliggjøring av plikter relatert til bærekraft.⁶ Begrepet dukker hyppigere opp, og det er i dag få aktører som kan unnlate seg å forholde seg til det i noen grad. Dette innebærer også økte plikter for aksjeselskaperne.

Det er styret som er selskapets øverste forvaltningsorgan og som har det overordnede ansvaret for forvaltning av selskapets virksomhet, jf. asl. § 6-12. Forarbeidene presiserer at styret skal forvalte selskapet ut fra "selskapets interesse".⁷ Det følger videre av asl. § 17-1 at styremedlemmer kan stilles personlig erstatningsansvarlige ved brudd på denne plikten. Å fastslå hva som inngår i selskapets interesse er dermed avgjørende for å fastslå styrets plikter og tilhørende erstatningsansvar for styrets medlemmer.

¹ Store norske leksikon (2022)

² Verdenskommisjonen for miljø og utvikling (1987) s. 42

³ FN (2021)

⁴ Store norske leksikon (2022)

⁵ Jerkø (2009) s. 354-387

⁶ Jerkø (2009) s. 354-387

⁷ NOU 1996: 3 s. 38

Mye tyder på at ansvaret etter § 17-1 er blitt strengere med årene og at det går i retning av skjerpede plikter for styret.⁸ Dette vises ved at antall fellende dommer for styreansvar har økt de siste tjue årene. En forklaring kan være at de generelle forventningene til et styremedlems profesjonalitet har økt de senere årene.⁹ Det har blitt et økt fokus på styrearbeid og styrets funksjoner som forvaltnings- og tilsynsorgan.

Det er en forutsetning at aksjeselskaper normalt drives med et mål om å skape overskudd, og at dette overskuddet skal tilfalle aksjonærene, jf. forutsetningsvis asl. § 2-2 (2). Et mål om profitt ligger til grunn for selve aksjeselskapskonstruksjonen, både av hensyn til selskapet, aksjonærene, kreditorer og øvrige interessenter. Tradisjonelt har det eksistert en bred oppfatning i litteraturen om at hensynet til aksjonærene og deres vinningsformål er dominerende sammenliknet med de øvrige interessene selskapet skal ivareta.¹⁰ Det foreligger imidlertid en økende tendens i å akseptere flere interesser som en sentral del av selskapets interesse, herunder kreditorinteresser, ansattes interesser, medkontrahenters interesser og samfunnsinteresser.¹¹ Hvordan styret skal prioritere disse ulike interessene i forhold til hverandre, er derimot fortsatt uklart. Et aktuelt spørsmål er om samfunnsinteresser kan settes foran aksjeeiernes interesser.

Det pågår en debatt i dagens samfunn om næringslivets samfunnsansvar; Corporate Social Responsibility (CSR). Samfunnsansvaret er dels lovfestet og dels hjemlet i internasjonale anbefalinger og standarder. Det tradisjonelle synspunktet om at hvert selskap er et selvstendig rettssubjekt som kun er ansvarlig for forholdene i egen virksomhet, er under press.¹² Aksjeselskapene står for en svært stor del av verdiskapningen i samfunnet. Ifølge FN og EU vil det bli vanskelig å nå de ønskede bærekraftsmålene uten å ha disse aktørene med på utviklingen. Markedet stiller som en konsekvens økte forventninger til at aksjeselskaper er bevisste deres påvirkning på samfunnet. Dette gjelder alt fra gode sosiale forhold for de ansatte og respekt for menneskerettigheter til bevissthet om klimautslipp og selskapets påvirkning på miljøet. Det er ikke kun selskapet som står i fokus, men også dets verdikjede med datterselskaper, underleverandører og samarbeidspartnere. I økende grad erfares det at selskapene som ikke er med på samfunnsutviklingen møter sosiale og økonomiske konsekvenser fra markedet.¹³

⁸ Andenæs (2016) s. 647

⁹ Perland (2013) s. 21-32

¹⁰ Aarbakke (2022) Kommentar til § 6-12 og Andenæs (2016) s. 344-345

¹¹ Aarbakke (2022) Kommentar til. § 6-12, Andenæs (2016) s. 344-345 og Sjøfjell (2011) s. 309-324

¹² Tjelflaat (2022)

¹³ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 6.1, Brandt (2021) b s. 140-154, Sjøfjell (2011) s. 309-324 og Midttun (2006) s. 17-25

Samfunnsutviklingen utfordrer den tradisjonelle prioriteringen av aksjonærenes mål om gevinst ytterligere. Boston Consulting Group (BCG) har beregnet at omstillingen til et klimanøytralt samfunn innen 2050 krever investeringer på mer enn 120 trillioner dollar.¹⁴ Det vil koste selskapene å ta sitt samfunnsansvar på alvor. I denne sammenheng oppstår det en mulig konflikt. I hvor stor grad kan eller må selskapet prioritere bærekraftig utvikling på bekostning av aksjonærenes vinningsformål? Det er imidlertid ikke gitt at det vil oppstå konflikt mellom målet om overskudd og målet om bærekraftig utvikling. Det kan vise seg at det å prioritere bærekraft på sikt vil gi selskapet godt omdømme, som igjen kan ha stor verdi for selskapet.

I denne avhandlingen skal innholdet av selskapets interesse analyseres i lys av styrets plikter og det tilhørende erstatningsansvaret for styrets medlemmer etter asl. § 17-1. Formålet er å avklare styremedlemmers plikt etter norsk rett til å prioritere bærekraftshensyn i tillegg til eller på bekostning av aksjonærenes vinningsformål i beslutninger som tas på vegne av selskapet.

Temaet bærekraft er svært relevant på EU-nivå. EU har en felles arbeidsplan om å dreie selskapskapital mot bærekraftige investeringer, og som en del av planen har Europakommisjonen vedtatt et forslag til et aktsomhetsdirektiv som blant annet inneholder bestemmelser om bærekraftig selskapsstyring.¹⁵ Direktivforslaget hjemler en plikt for styremedlemmer til å hensynta bærekraft i enhver beslutning på vegne av selskapet med et tilhørende erstatningsansvar.¹⁶ Den siste delen av avhandlingen vil redegjøre for dette direktivforslaget og analysere hvilke konsekvenser det vil kunne ha for styreansvaret i norsk rett.

1.2 Avgrensninger

Av forarbeidene fremgår det at aksjeloven i utgangspunktet er ment å regulere selskaper med begrenset deltakerkrets, mens allmennaksjeloven er tilsiktet å regulere selskaper med stor spredning og omsetning av aksjene.¹⁷ Det gjelder en rekke regler for allmennaksjeselskaper som ikke gjelder aksjeselskaper.¹⁸ Disse reglene er med på å sette premisser for styrets plikter. Derfor avgrenses det i avhandlingen mot allmennaksjeselskapsformen og de reglene som medfølger.

¹⁴ Brandt (2021) b s. 140-154

¹⁵ Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937

¹⁶ Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 art. 25

¹⁷ Aarbakke (2022) Kommentar til § 1-1

¹⁸ For eksempel børs- og verdipapirhandelrettslige regler som verdipapirhandelloven

1.3 Metodespørsmål

Tradisjonell rettsdogmatisk metode vil benyttes for å løse de aktuelle rettsspørsmålene avhandlingen reiser.¹⁹ Utgangspunktet for avhandlingen tas i lov om aksjeselskaper § 17-1 og erstatningsansvaret for styremedlemmer i norsk rett. For å vurdere muligheten for styreansvar, må det først tas utgangspunkt i styrets plikter, jf. HR-2016-1440-A avs. 41, der det fremgår at pliktbrudd er en presumsjon for culpa. Styrets plikter følger hovedsakelig av aksjelovens § 6-12 og § 6-13, styrets forvaltnings- og tilsynsplikt. For videre å fastlegge innholdet av styrets overordnede forvaltningsplikt, er det viktig å få en forståelse av hva som inngår i selskapsinteressen. Det eksisterer som nevnt et overordnet prinsipp om at styret skal forvalte selskapet i lys av selskapets interesse.²⁰ Innholdet av selskapsinteressen er ikke lovfestet. Høyesterettspraksis og lovforarbeider samt juridisk teori blir derfor benyttet for å avklare rekkevidden av styrets plikter etter loven og hva selskapsinteressen omfatter.

Innenfor aksjeselskapsretten eksisterer det en vedvarende debatt om selskapers samfunnsansvar og sosiale ansvar (CSR). Som nevnt er samfunnsansvaret delvis lovfestet. Relevant lovgivning som regnskapsloven, åpenhetsloven, offentlighetsloven og lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon, samt relevante Corporate Governance-anbefalinger og juridisk teori blir benyttet for å fastlegge innholdet av selskapets sosiale ansvar. Dette er relevant for å i neste omgang analysere i hvilken utstrekning bærekraftshensyn inngår i selskapsinteressen. Corporate Governance-anbefalingene, eller anbefalinger om god eierstyring og selskapsledelse på norsk, omtales gjerne som "soft law", i motsetning til selskapslovgivningen og den øvrige lovgivningen.²¹ De er dermed ikke i seg selv rettslig bindende. Anbefalingene er imidlertid bredt tilsluttet og har høy anerkjennelse, og anses derfor relevante som rettskilde for å si noe om innholdet av samfunnsforventningene.

Innenfor EU-retten er det som nevnt blitt kunngjort et direktivforslag om næringslivets samfunnsansvar.²² Direktivforslaget tar opp viktige spørsmål knyttet til styremedlemmers plikter og ansvar, og er blitt omdiskutert. Diskusjonen om styremedlemmers plikter og ansvar knyttet til bærekraft forventes å pågå i lang tid. En analyse av direktivforslaget og dets konsekvenser for styreansvaret i norsk rett anses derfor relevant uavhengig av om direktivforslaget blir vedtatt eller ikke. Direktivforslaget benyttes i avhandlingen som rettskilde for de lege ferenda betraktninger. I og med at direktivforslaget ikke gir uttrykk for gjeldende rett, får analysene

¹⁹ Slik den følger av bl.a. Eckhoff (2001)

²⁰ NOU 1996: 3 s. 38

²¹ Bråthen (2017) s. 71-72

²² Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937

som følge av dette et mer rettspolitisk preg. Analysene er imidlertid relevante for å belyse de rettsspørsmål som avhandlingen reiser.

2 Innledende om styremedlemmenes plikter og ansvar

2.1 Oversikt over styremedlemmers erstatningsansvar

Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper er hjemlet i aksjelovens § 17-1 som lyder "[s]elskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende". Et aksjeselskaps ledelse består av styret, daglig leder og eventuelt bedriftsforsamlingen.²³ I avhandlingen er det styremedlemmenes erstatningsansvar som vil behandles. Erstatningsansvaret etter § 17-1 er et ansvar for det enkelte styremedlem, ikke for hele selskapsorganet som sådan.

Styremedlemmer kan bli holdt ansvarlig overfor "selskapet, aksjeeier eller andre".²⁴ Ansvaret overfor selskapet kalles et internt ansvar.²⁵ Det oppstår et rettsforhold mellom styremedlemmene og selskapet i det styremedlemmene innsettes.²⁶ Det oppstår tilsvarende et tillitsforhold mellom styremedlemmene og selskapet i kraft av styrevervet. Det er gjerne brudd på denne tilliten som kan lede til erstatningsansvar overfor selskapet. Erstatningsansvar for styremedlemmer overfor selskapet er derfor et ansvar i kontrakt.

Styrets ansvar i forhold til aksjonærene og andre er et eksternt ansvar. Med "andre" menes i første rekke selskapets medkontrahenter eller kreditorer. Det består som utgangspunkt ikke noe kontraktsforhold mellom styremedlemmet og skadelidte. Imidlertid foreligger det ofte et kontraktsforhold mellom selskapet og skadelidte. Styremedlemmene er ikke part i denne kontrakten, og selskapets medkontrahent eller aksjonær blir å regne som tredjemann i forhold til styremedlemmene. Alminnelig kontraktsansvar etter norsk rett eksisterer ikke i relasjon til tredjemenn. Det dreier seg i så tilfelle om et ansvar utenfor kontrakt, uavhengig av om det foreligger noen kontrakt mellom selskapet og kreditoren.²⁷

Aksjeloven § 17-1 er en kodifisering av culpanormen på aksjelovgivningens område. Det er dermed de alminnelige erstatningsrettslige vilkårene som gjelder. Vilkårene for erstatning etter norsk rett er at det må foreligge ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og adekvat årsakssam-

²³ Asl. §§ 6-1 (1), 6-2 (1) og 6-35 (1)

²⁴ Asl. § 17-1 (1)

²⁵ Aarum (1994) s. 70

²⁶ Aarum (1994) s. 80-82

²⁷ Aarum (1994) s. 88-89

menheng. Samtlige erstatningsvilkår må være oppfylt for det enkelte styremedlem for å medføre ansvar.²⁸ Disse vilkårene og deres innhold vil behandles i det følgende.

2.2 Ansvarsgrunnlag

2.2.1 Oversikt

For at skadevolder skal kunne holdes erstatningsansvarlig må det foreligge en objektivt sett uforsvarlig atferd, og denne atferden må kunne tilegnes skadevolderen som uaktsom.²⁹ I HR-2016-1440-A uttalte Høyesterett at «[v]ed vurderingen av om vilkårene etter § 17-1 er oppfylt, må det tas utgangspunkt i om aksjeeier/styreleder har overtrådt de plikter som objektivt sett gjelder for vedkommende. Der disse pliktene er overtrådt, vil det være en presumsjon for at vedkommende har opptrådt uaktsomt».³⁰ Det er en forutsetning for ansvar at styremedlemets plikter er brutt, og dette tillegges således vesentlig vekt i aktsomhetsvurderingen.

Som følge av presumsjonsprinsippet beror ansvarsvurderingen primært på en vurdering av om handlemåten objektivt sett må karakteriseres som uforsvarlig. Det nærmere innholdet i dette ansvaret fastsettes ut fra hva som er styrets plikter.³¹ Det er imidlertid ikke alltid like enkelt å fastslå når det foreligger pliktbrudd. Regelen som påstås å være grunnlag for pliktbruddet må tolkes konkret i hvert enkelt tilfelle. Av samme rettsavgjørelse følger det at vurderingen skal ta utgangspunkt i situasjonen på beslutningstidspunktet.³² Ansvarsbestemmelsen gir ingen ytterligere veiledning for selve ansvarsvurderingen.

Utgangspunktet er at styrets objektive plikter fastlegges av loven, primært aksjeloven, av alminnelige prinsipper og av selskapets vedtekter.³³ Det er nevnte regler styremedlemmene forventes å sette seg inn i og følge. Styrets kompetanse omfatter i utgangspunktet all ledelse av selskapet som i medhold av lov, vedtekter eller beslutning av generalforsamlingen ikke hører inn under andre selskapsorganer. Kompetansen avgrenses oppad mot generalforsamlingen og nedad mot daglig leder.

De alminnelige reglene for selskapets ledelse er hjemlet i aksjeloven kapittel 6. I utgangspunktet har styret etter dette kapitlet to typer plikter. Etter § 6-12 har styret en forvaltnings-

²⁸ Andenæs (2016) s. 647

²⁹ Aarum (1994) s. 187

³⁰ HR-2016-1440-A avs. 41

³¹ Ot.prp. nr. 36 (1993-94) pkt. 16 s. 250-251

³² HR-2016-1440-A avs. 49

³³ Andenæs (2016) s. 648

plikt. Det følger av bestemmelsens første ledd at "[f]orvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten". Videre pålegges styret etter § 6-13 et tilsynsansvar. Det følger av bestemmelsens første ledd at "[s]tyret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet før øvrig". Pliktene behandles mer inngående i det følgende. I tillegg til den generelle forvaltningsplikten i § 6-12 og tilsynsplikten i § 6-13, er styret pålagt oppgaver på en rekke mer avgrensede områder. Av plass- og presisjonshensyn vil det ikke være anledning til å gå nærmere inn på nevnte bestemmelser ut over asl. §§ 3-4 og 3-5.

2.2.2 Brudd på styrets forvaltnings- og tilsynsplikt

2.2.2.1 Styremedlemmers lojalitetsplikt

En viktig side av styrets forvaltningsplikt er styremedlemmenes ulovfestede plikt til å opptre lojalt overfor selskapet.³⁴ I Rt-1996-742 uttaler høyesterett at "[s]tyremedlemmer er selskapets tillitsmenn og har et selvstendig ansvar for å handle i selskapets interesse". Når en person trer inn som styremedlem i et selskap, oppstår det som nevnt et rettsforhold mellom selskapet og styremedlemmet. Det er dette rettsforholdet som skaper grunnlaget for et eventuelt erstatningsansvar i tilfelle styremedlemmet ikke har overholdt sine plikter. Lojalitetsplikten handler om at det enkelte styremedlemmet lojalt skal bidra til at styret oppfyller sine plikter til å forvalte selskapet.

Styret handler ikke på egne, men på selskapets vegne.³⁵ Når styremedlemmene handler på selskapets vegne skal de ivareta selskapets interesser. Det vil si alle ulike interesser som gjør seg gjeldende i et selskap. I dette inngår at styremedlemmet ikke skal prioritere egne interesser på bekostning av selskapets, og at styret skal prioritere de ulike selskapsinteressene forsvarlig i forhold til hverandre. Det er det sistnevnte tilfellet som er relevant for denne avhandlingen, og det avgrenses mot tilfeller av brudd på konkurransebegrensninger, taushetsplikt, osv. Innholdet i selskapsinteressen er derfor helt grunnleggende for å fastslå styremedlemmenes plikter, og dette er temaet i avhandlingens kapittel 3.

2.2.2.2 Styrets alminnelige forvaltnings- og organiseringsplikt

Det konkrete innholdet i styrets myndighet til å forvalte selskapet er ikke utdypet i loven. Dette har trolig bakgrunn i at variasjonene i aksjeselskaper er store.³⁶ Med "forvaltning" i § 6-12 menes hele selskapets virksomhet, både driften av selskapets forretninger og enhver annen

³⁴ Rt-1925-627, Rt-1932-951 og Rt-1973-821

³⁵ Aarum (1994) s. 350

³⁶ Perland (2013) s. 21-32

aktivitet for selskapet.³⁷ Bestemmelsen pålegger styret en handlingsplikt, og unnlatelsen av å sørge for en forsvarlig organisasjon av selskapet vil dermed være rettsstridig.³⁸ Det er tale om en kontinuerlig plikt, og som ledd i denne overordnede plikten, er styremedlemmene pålagt en rekke konkrete oppgaver.

Styret er ved siden av den generelle forvaltningsplikten pålagt å sørge for en forsvarlig organisering av virksomheten, jf. asl. § 6-12 (1) andre punktum. Dette vil typisk innebære å sørge for fordeling av ansvar og å innføre tilstrekkelige kontrollrutiner. Styret plikter videre å sørge for at personalet er faglig kompetent til å utføre sine oppgaver.³⁹ Bakgrunnen for plikten er en forutsetning om at hovedprinsippene i organiseringen av selskapet og endringer i denne er en styresak.⁴⁰ I større selskaper må det kunne overlates til daglig leder å stå for den nærmere organiseringen av selskapet. Det er imidlertid styrets plikt å gripe inn overfor daglig leder dersom denne ikke sørger for en forsvarlig organisering. Det nærmere innholdet av tilsynsplikten blir kommentert redd nedenfor.

2.2.2.3 Styrets tilsynsplikt

Som en del av sitt overordnede ansvar for forvaltningen av selskapet etter § 6-12, skal styret føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets øvrige virksomhet, jf. § 6-13. Tilsynsplikten er en plikt til å utvise aktiv handling i form av å holde seg orientert om og å påse kontroll med selskapets virksomhet. Omfanget av tilsynsplikten vil variere med arten og omfanget av selskapets virksomhet.⁴¹ Begrunnelsen for tilsynsplikten er at styret som overordnet kontrollerende organ bør ha ansvaret for å føre tilsyn med hele virksomheten.⁴²

Etter asl. § 6-14 er det daglig leder som står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet. Styret må løpende følge med i utøvelsen av den daglige ledelse. Det inngår som en del av tilsynsansvaret å påse at selskapets daglige leder har de egenskaper som er nødvendige for å forstå den daglige ledelsen.⁴³ Myndighetsfordelingen mellom styret og daglig leder innebærer at skade som voldes av daglig leder i utgangspunktet påhviler denne, og ikke styret.⁴⁴ Styret må i en viss utstrekning fritt kunne bygge på daglig leders opplysninger, med mindre det foreligger særlige grunner til å foreta nærmere undersøkelser. Der virksomheten ikke går sær-

³⁷ Andenæs (2016) s. 364

³⁸ Aarum (1994) s. 194-195

³⁹ NOU 1996: 3 pkt. 13.5.2 s. 136

⁴⁰ Aarbakke (2022) Kommentar til § 6-12

⁴¹ Aarbakke (2022) Kommentar til § 6-13

⁴² Perland (1999) s. 125-159

⁴³ Aarbakke (2022) Kommentar til § 6-13

⁴⁴ Andenæs (2016) s. 649

lig godt, kan dette tilsi at styret bør holde seg godt orientert og følge opp tett overfor daglig leder.⁴⁵ Styret har videre en plikt til å gripe inn overfor daglig leder dersom selskapet ikke ledes på en forsvarlig måte.⁴⁶ For at dette skal kunne gjennomføres effektivt har styret en allmennlig instruksjons- og omgjøringsrett overfor beslutninger foretatt av daglig leder.⁴⁷

2.2.2.4 Styrets plikt til økonomiforvaltning og tilhørende handleplikt

Styrets plikt til økonomiforvaltning er en helt sentral del av styrets forvaltningsplikt. Plikten følger av asl. § 6-12 (3) der det heter at styret plikter å holde seg løpende orientert om selskapets økonomiske stilling. Denne plikten må ses i sammenheng med asl. § 3-5. Etter asl. § 3-5 blir styret pålagt en handleplikt ved tap av egenkapital. Bestemmelsen innebærer en skjerping og presisering av styrets plikter når selskapet befinner seg i en situasjon der "det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet". Kravet om "forsvarlig egenkapital" følger av asl. § 3-4. Av bestemmelsen følger det at "[s]elskapet skal til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet".

Kravet om forsvarlig egenkapital innebærer ifølge forarbeidene at det må foretas en samlet vurdering av selskapets kapitalgrunnlag og økonomiske stilling.⁴⁸ Bestemmelsen i § 3-5 (1) oppstiller en handleplikt for styret i de tilfellene der selskapets egenkapital er lavere enn hva som følger av asl. § 3-4. Styret blir etter bestemmelsen pålagt straks å behandle saken og deretter innkalle generalforsamlingen for å gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling, samt foreslå tiltak som kan bedre situasjonen.⁴⁹ Dette forutsetter at styret fortløpende har en plikt til å vurdere selskapets økonomiske situasjon, jf. asl. § 6-12 (3). Styret vil som del av sitt overordnede ansvar for forvaltningen i stor utstrekning selv kunne iverksette tiltak for å bedre selskapets økonomiske stilling innenfor sin egen kompetanse.⁵⁰

I praksis innebærer dette i første rekke at styret har en plikt til å unnlate beslutninger som kan medføre at egenkapitalen ikke lenger er forsvarlig. Dette skjer typisk ved utdelinger eller ved økning av virksomhetens risiko eller omfang.⁵¹ Videre innebærer det en plikt til fortløpende å følge med på og å vurdere om selskapet har en forsvarlig egenkapital. Til sist innebærer det en handlingsplikt etter § 3-5 dersom egenkapitalen ikke lenger er forsvarlig. Det avgjørende må

⁴⁵ Bråthen (2021) Kommentar til asl. § 6-13

⁴⁶ Aarbakke (2022) Kommentar til § 6-13 og LA-2007-37537

⁴⁷ Woxholth (2018) s. 219

⁴⁸ NOU 1996:3 s. 102

⁴⁹ Aarbakke (2022) Kommentar til § 3-5

⁵⁰ Aarbakke (2022) Kommentar til § 3-5

⁵¹ Perland (2013) s. 21-32

være at styret har gjort en rimelig vurdering av spørsmålet basert på et tilstrekkelig informasjonsgrunnlag. Der styret ikke har gjort noen vurdering i det hele tatt, vil det lettere kunne utgjøre et pliktbrudd.

2.2.2.5 Styrets skjønnsmargin ved forretningsmessige beslutninger

En sentral del av forvaltningsplikten er styrets skjønnsmargin ved forretningsmessige beslutninger. Karakteristisk for forretningsmessige beslutninger er at de er sterkt skjønnspregede og loven eller andre objektive rettskildefaktorer gir liten veiledning. Ved å bli aksjonær har aksjeeierne gått inn i virksomhet som innebærer risiko.⁵² En del av denne risikoen er styrets forretningsmessige skjønn. Aksjonærene har selv valgt et styre til å handle på vegne av seg og selskapet. Det er imidlertid ingen garanti for at alle styrebeslutninger vil lede til gevinst. Risikoen aksjonærene frivillig har tatt innebærer at beslutningen likeså gjerne kan lede til tap. Ettersom aksjonærene investerer i aksjeselskapet med mål om gevinst, og slik gevinst best oppnås ved at styret tar en viss form for risiko, er det også ønskelig at styret tar slik risiko ved forvaltningen av selskapet.⁵³

Et styremedlem kan ikke bli ansvarlig for tap en forretningsmessig beslutning påfører selskapet så lenge beslutningen var forsvarlig på tidspunktet den ble tatt. For at pliktbrudd skal foreligge, må styremedlemmet ha gjort en feil som går ut over det å ta forretningsmessig risiko.⁵⁴ Prinsippet er viktig for at det ikke skal virke avskrekkende å påta seg et styreverv eller å treffe nødvendige og ønskelige styrebeslutninger i saker som angår selskapet.⁵⁵

Ved vurderingen av om beslutningen på beslutningstidspunktet er forsvarlig, setter selskapets formål grenser for hva styret ansvarsfritt kan beslutte. I aksjeselskapsretten forstås selskapets formål både som selskapets vedtektsfestede formål, det vil si hva som skal utgjøre selskapets virksomhet, jf. asl. § 2-2 (1) nr. 2. I tillegg forstås selskapets formål som selskapets generelle mål om å drives med sikte på å oppnå økonomisk overskudd, som senere skal tilfalle aksjonærene, jf. forutsetningsvis asl. § 2-2 (2). Uavhengig av om selskapet er etablert med formål å drive for eksempel med salg av biler, fiskeoppdrett, utdanning eller eiendomsforvaltning, vil næringsvirksomhet i de aller fleste tilfeller drives med sikte på å generere et overskudd. Verdiskapning er næringslivets hovedformål og denne verdiskapningen bidrar til økonomisk vekst og utvikling i samfunnet.

⁵² Aarum (1994) s. 305

⁵³ Rt-1991-119 s. 123-124 og 127-128

⁵⁴ Aarbakke (2022) Kommentar til. § 6-12

⁵⁵ Aarum (1994) s. 307

Styret har etter loven en plikt til å forvalte selskapet med sikte på å opprettholde selskapskapitalen og gi aksjeeierne avkastning på sin investering.⁵⁶ Avgjørende for om disposisjonen kan regnes for å ligge innenfor selskapets formål, er om den på tidspunktet for beslutningstakingen ble foretatt for å fremme selskapets formål og objektivt sett var egnet til dette.⁵⁷ Et annet relevant moment i forsvarlighetsvurderingen kan være om selskapet har tilstrekkelig egenkapital. God likviditet og solid egenkapital vil i realiteten føre til at styret ansvarsfritt kan ta større risiko enn hva som er forsvarlig i et økonomisk svakere selskap.⁵⁸

2.2.3 Aktsomhetsvurderingen

I punkt 2.2.2 er det blitt redegjort for styrets overordnede plikter. I ansvarsvurderingen må det som tidligere nevnt først konstateres at styremedlemmet har opptrådt rettsstridig og objektivt overtrådt sine plikter. Ved den videre aktsomhetsvurderingen, blir spørsmålet om det enkelte styremedlem kan påberope seg noen unnskyldningsgrunn for det nevnte pliktbruddet.⁵⁹ Presumsjonen er at det foreligger ansvar dersom styremedlemmet har brutt sine plikter. Det skal derfor mye til før det foreligger en relevant unnskyldningsgrunn dersom først de objektive pliktene er overtrådt.⁶⁰ Skadevolderen skal i utgangspunktet vurderes ut fra sin kunnskap om den faktiske situasjonen på tidspunktet for den uforsvarlige opptredenen. Dette må etter alminnelige erstatningsrettslige prinsipper suppleres med hva styremedlemmet *burde* ha visst. Den erstatningsrettslige normen må fastsettes ut fra de forventninger som med rimelighet kan stilles til et normalt og samvittighetsfullt styremedlem i tilsvarende situasjon.⁶¹

De unnskyldningsgrunner som kan få betydning er at det rettsstridige forholdet skyldes enten faktisk eller rettslig villfarelse hos styremedlemmet.⁶² Individuelle egenskaper ved skadevolderen som person kan ikke være avgjørende for ansvarsspørsmålet.⁶³ Et styreverv forutsetter klart visse kvalifikasjoner. Den som påtar seg et styreverv kan ikke unnsnippe ansvar under henvisning til manglende innsikt.⁶⁴ Det er styremedlemmets egen risiko om vedkommende skulle mangle kvalifikasjoner. Styremedlemmet kan imidlertid vurderes strengere dersom

⁵⁶ Aarbakke (2022) Kommentar til. § 6-12

⁵⁷ Aarum (1994) s. 340

⁵⁸ Aarum (1994) s. 348

⁵⁹ Aarum (1994) s. 220-221

⁶⁰ HR-2016-1440-A avs. 41

⁶¹ Perland (2013) s. 21-32

⁶² Aarum (1994) s. 220-221

⁶³ Aarbakke (2022) Kommentar til § 17-1

⁶⁴ Aarum (1994) s. 224-225

vedkommende har særlige kunnskaper på det området saken gjelder.⁶⁵ Dette vil typisk være en stilling i selskapet som gir styremedlemmet dypere innsikt på området.

Når det gjelder faktisk villfarelse som unnskyldningsgrunn blir det avgjørende om styremedlemmet kan bebreides for at han ikke hadde den nødvendige kunnskapen om forholdene som forårsaket skaden.⁶⁶ Dette krever en konkret vurdering av det enkelte styremedlems forhold. Manglende kunnskap kan bare være en relevant unnskyldningsgrunn dersom uvitenheten i seg selv ikke er uaktsom. Aksjelovgivningen inneholder en del plikter for styremedlemmene til å holde seg fortløpende orientert om vesentlige forhold ved selskapets virksomhet. Uvitenhet som skyldes manglende oppfølging av nevnte plikter, kan ikke utgjøre noen relevant unnskyldningsgrunn.⁶⁷ Styremedlemmet kan som regel bebreides for at vedkommende ikke hadde den nødvendige kunnskapen om forholdene som forårsaket skaden.

Når det gjelder rettslig villfarelse, er hovedregelen på privatrettens område at dette ikke er en relevant unnskyldningsgrunn.⁶⁸ Dette gjelder ved brudd på bestemmelser i aksjeloven eller annen relevant lovgivning, alminnelige prinsipper eller brudd på selskapets vedtekter. Beveger man seg på kanten av loven, må man selv bære den risikoen som kan oppstå. Regelen kan også begrunnes i at den som påtar seg å drive en virksomhet får en spesiell plikt til å sette seg inn i de relevante regler som gjelder for vedkommende virksomhet. Noe annet er tilfellet der styremedlemmet ikke har fått med seg en styrebeslutning som danner grunnlag for en lovovertrødelse. Da er det imidlertid tale om faktisk villfarelse som lettere kan medføre ansvarsfritak.

Som følge av at det er vanskelig å nå frem med en legitim unnskyldningsgrunn for pliktbruddet, er ofte kravet til ansvarsgrunnlag oppfylt allerede når det konstateres brudd på styrets plikter.⁶⁹

2.3 Økonomisk tap og adekvat årsakssammenheng

2.3.1 Oversikt

Misligholdte plikter og uaktsomhet er ikke alene tilstrekkelig for å pålegge styremedlemmer erstatningsansvar. For å ilegge erstatningsansvar må det være oppstått et tap for selskapet, jf.

⁶⁵ Rt-1926-471

⁶⁶ Aarum (1994) s. 226-227

⁶⁷ Perland (2013) s. 21-32

⁶⁸ Aarum (1994) s. 230

⁶⁹ Rt-1907-337 og Rt-1929-705

"skade" i § 17-1, og det må kunne konstateres tilstrekkelig årsakssammenheng mellom den uaktsomme handlingen eller unnlåtelsen og selskapets tap, jf. "voldt".

2.3.2 Økonomisk tap

Det er den "skade" som er forårsaket som skal erstattes. For å bli tilkjent erstatning er det et krav om at styrets uaktsomme handling eller unnlåtelse har påført skadelidte et tap.⁷⁰ Videre må dette tapet være erstatningsmessig. Enhver form for økonomisk tap kan i prinsippet være erstatningsmessig.⁷¹ Det mest praktiske er at det er tale om en formueskade. Skaden er nødt til å være av økonomisk karakter og medføre en økonomisk konsekvens for skadelidte.

Rt-2004-1816 (Skiltmakerdommen) gjaldt spørsmålet om en trafikkskadet person kunne kreve at erstatningen skulle omfatte tapt eierinntekt, i form av aksjeutbytte, fra et aksjeselskap der han arbeidet og også var hovedaksjonær, når denne skaden hadde redusert nettoinntekten i aksjeselskapet. Spørsmålet var om det kunne sies å foreligge erstatningsrettslig vern for fremtidige inntekter i form av avkastning (aksjeutbytte) fra et aksjeselskap som den skadelidte er ansatt i og har eierinteresser i. Høyesterett presiserer at utgangspunktet er at en direkte skadelidte kan kreve erstattet det tapet som rammer han selv, og ikke det tapet som rammer andre. Et aksjeselskap er et eget rettssubjekt, forskjellig fra aksjeeierne. En aksjeeier kan dermed ikke lide tap der tapet direkte rammer aksjeselskapet, selv om tapet på sikt vil redusere inntektsstrømmen i form av utbytte til aksjeeierne. Dette viser at aksjeeieres avledede tap ikke er erstatningsmessig da dette ikke er tap som direkte rammer aksjeeieren selv.

Når det gjelder styrets rett og plikt til å ta forretningsmessig risiko som en del av sin forvaltningsplikt, er det ikke gitt at tap som eventuelt oppstår i denne sammenheng er en "skade" i aksjelovens forstand.⁷² Dersom det skulle foreligge ansvar, står tapet i en særstilling. Tap som følge av forretningsmessige beslutninger er som hovedregel ikke erstatningsmessige, de betraktes kun som utslag av forretningsmessig risiko.

Det er bare det tap skadelidte lider ved å stole på at avtalen vil bli riktig oppfylt som kan erstattes, altså den negative kontraktsinteressen.⁷³

2.3.3 Adekvat årsakssammenheng

⁷⁰ Aarum (1994) s. 72

⁷¹ Aarum (1994) s. 116-117

⁷² Aarum (1994) s. 120

⁷³ Andenæs (2016) s. 657

Et styremedlem kan ikke pålegges erstatningsansvar dersom tapet ikke skyldes hans uaktsomme forhold. Årsakskravet er gjerne oppfylt "dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen eller unnlåtelsen tenkes borte. Handlingen eller unnlåtelsen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer", jf. Rt-1992-64. I tillegg kan det oppstilles et krav om at skaden må være en adekvat eller påregnelig følge av den ansvarsbetingende handlingen eller unnlåtelsen.⁷⁴ Dette kravet er ment å avgrense mot fjerne eller uventede skader. Skaden må etter ordlyden være voldt i egenskap av å være styremedlem. Bestemmelsen avgrenser dermed mot styremedlemmers handlinger som foregår utenfor styrevervet.

Innenfor styrevervet kan det oppstå enkelte årsaksproblemer. Erstatningsansvaret etter § 17-1 gjelder som nevnt for det enkelte styremedlem personlig. Det må derfor konstateres at det enkelte styremedlem har brutt sine plikter.⁷⁵ I relasjon til styremedlemmers lojalitetsplikt, er dette en lite komplisert øvelse, da lojalitetsplikten gjelder for det enkelte styremedlem personlig. I relasjon til styrets handlingsplikt, organiseringsplikt, plikt til å treffe forsvarlige beslutninger og tilsynsplikt, er dette en vanskeligere øvelse, da dette er plikter som er tillagt styret som organ, og ikke det enkelte styremedlem personlig.

Et styremedlem kan som utgangspunkt holdes ansvarlig for å ha deltatt i en ansvarsbetingende beslutning truffet av styret som organ. Kravet til årsakssammenheng må imidlertid også konkret vurderes i relasjon til det enkelte styremedlems handling eller unnlåtelse.⁷⁶ Dersom styremedlemmet ikke har vært til stede ved en styrebeslutning, er utgangspunktet at vedkommende ikke kan holdes ansvarlig for denne beslutningen. Det foreligger i så tilfelle ikke årsakssammenheng mellom styremedlemmets opptreden og skaden som beslutningen leder til. Det kan imidlertid regnes for uaktsomt å ikke delta på styremøtet. I så tilfelle vil årsakskravet være oppfylt for det enkelte styremedlem, og det kan lede til ansvar dersom fraværet også har ledet til tap. Der styremedlemmet har stemt mot et styrevedtak, vil heller ikke kravet til årsakssammenheng være oppfylt for vedkommendes del.⁷⁷

Det kan være vanskeligere å påvise årsakssammenheng i de tilfellene der ansvaret skyldes unnlåtelse fra hele styret. Dette kan være at styret samlet ikke har gjort tilstrekkelig for å forvalte selskapet, slik at det oppstår tap. I så tilfelle er det ikke gitt at det er sammenheng mellom det enkelte styremedlems fravær og den skaden som har inntrådt, det er ikke sikkert ved-

⁷⁴ Aarum (1994) s. 74

⁷⁵ Aarum (1994) s. 235

⁷⁶ Aarum (1994) s. 235-236

⁷⁷ Aarum (1994) s. 238

kommende ville vært i stand til å påvirke beslutningen uansett.⁷⁸ Dette gjelder spesielt om vedkommende ikke har noen særskilt kompetanse.

⁷⁸ Aarum (1994) s. 236

3 Selskapets interesse

3.1 Utgangspunkt

Under punkt 2.2.2 er det redegjort for styrets forvaltningsplikt og dens innhold. Av bestemmelsen følger det ikke *hvordan* selskapet skal forvaltes, bare *at* styret har ansvaret for forvaltningen. Det følger av aksjelovens forarbeider at styret skal forvalte selskapet ut fra selskapsinteressen.⁷⁹ Det vil si at styremedlemmene i sine beslutninger på selskapets vegne skal ivareta selskapets interesse. Å fastlegge innholdet av selskapsinteressen er dermed helt essensielt for å forstå det nærmere innholdet av styrets plikter og tilhørende ansvar for styrets medlemmer.

Noen klar definisjon av hva som faktisk inngår i "selskapets interesse" eksisterer ikke. Begrepet "selskapets interesse" er ikke inntatt noe sted i aksjelovens kapittel 6 om selskapets ledelse. Første januar 2020 ble begrepet tatt inn i asl. §§ 8-10 og 3-8 ved endring av nevnte bestemmelser. I asl. § 8-10 sjette ledd, punkt fire ble det inntatt et krav om "vurdering av selskapets interesse". I asl. § 3-8 tredje ledd, andre punktum ble det inntatt et krav om at "styret skal gi en erklæring om at avtalen er i selskapets interesse".

Hva som inngår i selskapets interesse, er fortsatt ikke definert noe sted i loven. Lovgiver har ikke lagt føringer i lovteksten på hvilke momenter som skal tas med i denne vurderingen. Rettspraksis og forarbeidsuttalelser, samt juridisk teori, blir dermed viktig for forståelsen av hva begrepet omfatter. Selskapsinteressen er individuell for det enkelte selskap, og den er dynamisk i den forstand at den må vurderes konkret fra situasjon til situasjon og vil kunne endre seg med tiden og samfunnsutviklingen. Alle aksjeselskaper har imidlertid noen særlige fellestrekk som gir grunnlag for å definere en fast kjerne av "selskapsinteressen".

I forarbeidsuttalelsene til de nevnte lovendringene, fremkommer det at aksjeeiernes interesse er en del av selskapets interesse, jf. HR-2019-515-A, og at selskapets interesse ofte, men ikke alltid, er sammenfallende med aksjeeiernes interesse.⁸⁰ Videre blir det uttalt at selskapets interesse omhandler interessene til aksjeeierne, kreditorer, ansatte, markedet, samfunnet, med flere. Til sist uttales det at den også handler om hva som er det beste for selskapet som selvstendig juridisk person på kort og lang sikt.

Drøftelser av selskapets interesse har kommet opp i flere høyesterettsavgjørelser. Først nevnes HR-2017-2375-A. Saken gjaldt personlig erstatningsansvar for en daglig leder i et aksjesel-

⁷⁹ NOU 1996: 3 s. 38

⁸⁰ Prop 135L 2018-2019 s. 94-95

skap for tap som en kreditor har lidt, jf. § 17-1. I avgjørelsens avsnitt 37 belyses de interessene som ledelsen i et aksjeselskap skal ivareta. Her nevnes hensynet til kreditorene, aksjeeierne, ansatte, samarbeidspartnere, lokalsamfunnet og samfunnsøkonomien.

I HR-2018-570-A kommer temaet igjen opp i Høyesterett. Saken gjaldt gyldigheten av et vedtak i Skatteklagenemnda om ligningen av et selskap etter at aksjene ble solgt til ny eier. Spørsmålet var om selskapet kunne kreve fradrag for et tilretteleggingshonorar til selskapets finansielle rådgiver og et termineringsgebyr til en tilbyder. I forbindelse med vurderingen av om det var tilstrekkelig tilknytning mellom kostnadene og selskapets inntekter, ble selskapets interesse vurdert. Av avgjørelsens avsnitt 41 følger det at "[s]elskapsinteressen er et mindre entydig begrep. Et selskap skal naturligvis ivareta aksjonærinteressen, men har også ansvar for de ansatte, for selskapets medkontrahenter og kreditorer, og for oppfyllelse av andre forpliktelser det måtte ha overfor omgivelsene og samfunnet for øvrig. Dermed kan det være en del av selskapsinteressen å sikre selskapets videre drift". Videre i avsnitt 42 presiserer Høyesterett at "[d]et er altså ikke nødvendigvis noen motsetning mellom aksjonærenes og selskapets interesse, for så vidt som aksjeverdien er avhengig av selskapets evne til verdiskapning. Det er slik sett nærliggende å tale om innbyrdes avhengige og overlappende interesser".

Ut fra forarbeidsuttalelsene og høyesterettsavgjørelsene kan det slutes at selskapsinteressen er kompleks og består av en rekke ulike interesser. Som nevnt under punkt 2.2.2 om styrets forvaltningsplikt, har selskapet et generelt formål om å drives med profitt, som senere skal tilfalle aksjonærene, jf. asl. § 2-2 (2). Dette kalles selskapets mål om overskudd og aksjeeiernes vinningsformål. Når selskapet drives med sikte på å generere overskudd, vil det kunne bli mer kapital i selskapet, som igjen øker aksjonærenes mulighet til å få avkastning på sine aksjer i form av utbytte. Det er derfor selskapets interesse ofte er sammenfallende med aksjonærenes interesse.⁸¹

Fordi et aksjeselskap normalt er stiftet med mål om økonomisk gevinst, kan det hevdes at selskapsinteressen best blir ivaretatt ved at styremedlemmene driver slik at selskapets kapital øker mest mulig.⁸² Lovens forarbeider og de nevnte høyesterettsuttalelsene gjør det imidlertid klart at hensynet til økonomisk gevinst som mål for selskapets drift må tåle en rekke modifikasjoner. En voksende debatt i dagens samfunn er hvilket ansvar selskapet har for selskapets påvirkning på samfunnet og sine omgivelser.

⁸¹ Prop 135L 2018-2019 s. 94

⁸² Aarum (1994) s. 264

I mange tilfeller vil både hensynet til aksjeeierne, kreditorer, ansatte, medkontrahenter og samfunnet være harmonisert og trekke i samme retning. Økt inntjening vil komme alle de berørte interessene til gode.⁸³ Av og til vil imidlertid beslutninger som tjener en interesse, kunne gå på bekostning av en annen interesse, og da oppstår det et problem. Det er styrets oppgave å forsvarlig veie interessene opp mot hverandre. Hovedfokuset i denne avhandlingen ligger spesielt på forholdet mellom aksjeeiernes vinningsformål og selskapets samfunnsansvar. Spørsmålet er hvor langt styremedlemmene kan gå i å fremme samfunnsinteresser på bekostning av aksjeeiernes mål om gevinst uten å overtre sine plikter overfor selskapet. I det følgende vil de hensyn som inngår i selskapsinteressen analyseres. Videre vil det foretas en vektning av interessene opp mot hverandre, særlig aksjonærenes vinningsformål og samfunns-hensynet.

3.2 Aksjonærenes vinningsformål

Aksjonærenes vinningsformål følger som nevnt forutsetningsvis av asl. § 2-2 (2). Av bestemmelsen følger det at vedtektene må inneholde bestemmelser om anvendelse av overskudd og av formuen ved oppløsning dersom "selskapet ved sin virksomhet ikke skal ha til formål å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte". Det er aksjeeierne som har investert i selskapet, og deres interesse står dermed helt sentralt ved driften. Aksjeeierne har interesse i å få størst mulig avkastning på sine aksjer. Hensynet til aksjonærene ivaretas best ved at selskapets kapital økes. I forarbeidene forutsettes det at aksjeeierne har en forventning om avkastning på den investerte kapital.⁸⁴

Et aksjeselskap er en sammenslutning av en eller flere deltakere. Ved at flere går sammen, vil selskapet kunne oppnå større økonomisk styrke enn om en person opptrer alene. Aksjeselskapsformen kjennetegnes ved at deltakerne har begrenset ansvar, jf. asl. § 1-1 (2) og § 1-2 (2). Det innebærer at deltakerne ikke har personlig ansvar for selskapets forpliktelser og at de ikke plikter å gjøre større innskudd i selskapet enn det som følger av grunnlaget for aksjetegningen. Aksjonærenes begrensede ansvar for selskapets forpliktelser er avgjørende for å stimulere til etablering av risikofylt virksomhet, jf. Rt-2010-306 (69). Det begrensede ansvaret kombinert med muligheten for økonomisk utbytte gjør aksjeselskapet til en attraktiv selskapsform. Det er ønsket om profitt som motiverer aksjonærene til å gå inn virksomheten. Aksjeeierne investerer i virksomheten, med rett til kompensasjon kun i form av andel av virksomhetens overskudd. Aksjeeiernes interesse i avkastning på sine aksjer er derfor et tungtveiende moment ved vurderingen av selskapsinteressens innhold.

⁸³ Perland (2013) s. 21-32

⁸⁴ NOU 1996:3 pkt. 6.1.1 s. 38

Driften av et aksjeselskap kan finansieres gjennom to typer finansiering, fremmedfinansiering og egenfinansiering.⁸⁵ Aksjeeiernes innskudd regnes som selskapets egenfinansiering. Ved å investere penger, tar aksjeeierne en risiko, som de ønsker å få kompensasjon for. Uten garantier for at selskapet drives med økonomisk formål, vil selskapet slite med å tiltrekke seg aksjonærer og egenkapital. Lovens formål om at aksjeselskaper drives med sikte på å generere overskudd, gir en trygghet for aksjonærene i at det vil være mulighet for å få avkastning på sine aksjer. Enstemmighetskravet i asl. § 5-20 nr. 5 er et utslag av dette. En beslutning om at selskapet ikke lenger skal ha et vinningsformål er en fundamental endring for forutsetningen for aksjeeierforholdet, og krever derfor enstemmig samtykke fra aksjeeierne.⁸⁶ Dette taler for at vinningsformålet er helt fundamentalt for selskapet og aksjeeierne, og det har dermed en helt grunnleggende plass i selskapsinteressen.

3.3 Kreditorinteressene

Ved siden av egenkapital, finansieres et aksjeselskap også av fremmedkapital. Kreditorerne yter bistand til selskapet mot betaling i form av renter, og de ønsker dermed størst mulig dekning i selskapet som garanti for at de skal få dekket sine forpliktelser. Mulighetene for dekning blir størst der selskapet drives med mål om å generere overskudd. Selskapets økonomiske formål gir kreditorerne en garanti for at selskapet drives på en måte som tar sikte på å generere overskudd.⁸⁷ Uten denne garantien, vil konsekvensen bli større risiko for kreditorerne, og de ville måtte kreve en så stor kompensasjon, i form av renter, for denne risikoen, at finansieringen ikke ville lønne seg for selskapet. Selskapets økonomiske formål er derfor også avgjørende for at selskapet skal kunne tiltrekke seg lånekapital.⁸⁸

Nedprioritering av selskapets økonomiske formål medfører større usikkerhet for investorer. Dersom det ikke skytes inn ny kapital fra kreditorerne, vil selskapskapitalen på sikt bli brukt opp. Hensynet til kreditorerne er derfor også helt sentral for selskapets interesse.⁸⁹ Det vil ofte være en sammenheng mellom ivaretagelsen av interessen til kreditorerne og til aksjeeierne. Aksjeeierne ønsker størst mulig avkastning på sine aksjer. Dette oppnås ved at selskapet drives med mål om overskudd. Når selskapet genererer høyt overskudd og bygger opp en solid selskapskapital, vil dette tiltrekke investorer, som på sin side ønsker best mulig dekning i selskapet for sine fordringer.

⁸⁵ Skog (2015) s. 13

⁸⁶ Gjein (2020) 213-215

⁸⁷ Skog (2015) s. 13

⁸⁸ Woxholth (2018) 165-167

⁸⁹ Skog (2015) s. 13

Aksjonærinteressene vil ofte veie tyngre enn kreditorinteressene i tilfelle disse trekker i ulik retning. Dette vil gjelde så lenge selskapet utvilsomt er solvent og har en forsvarlig egenkapital.⁹⁰ Der kreditorenes dekningsadgang blir eksponert, vil deres interesser til dekning ofte veie tyngre enn aksjonærenes mål om avkastning. Dette kan også utledes av asl. § 3-4 om kravet til forsvarlig egenkapital og begrensningen av å foreta utdelinger i disse tilfellene, jf. asl. § 8-1 (4). Av forarbeidene fremgår det at det er viktig at aksjeselskapsformen opprettholdes som en sammenslutningsform kreditorer kan ha tillit til.⁹¹

3.4 Medkontrahters- og ansattes interesser

Under punkt 3.1 nevnes også ansattes interesser og medkontrahters interesser som en del av selskapets interesse. Det er viktig for selskapet å beholde sine ansatte og å hensynta sine medkontrahter. Begge gruppene vil indirekte bli begunstiget av at selskapet drives med økonomisk formål og genererer overskudd. Solid kapital og inntjening i selskapet vil gi arbeidstakerne trygge og sikre arbeidsplasser, samt mulighet for god lønn og gode arbeidsvilkår. For medkontrahtenes del vil solid kapital gjøre selskapet til en trygg og sikker avtalepart.

3.5 Selskapets samfunnsinteresser

3.5.1 Bakgrunn

Som det blir belyst under punkt 3.1, inngår også samfunnsinteresser i selskapsinteressen. Hva som regnes for å være "samfunnsinteresser" kan favne vidt, og vil variere med samfunnets ulike behov og utfordringer. Akkurat nå er det energikrise i Europa, og det å skaffe energi kan være en viktig samfunnsinteresse. Under korona-pandemien var det en viktig samfunnsinteresse å holde smitten nede. Slik det blir behandlet under punkt 1.1, har bærekraftssatsing blitt en stadig viktigere samfunnsinteresse. Selskapets plikt til å prioritere bærekraftshensyn omtales gjerne som selskapets plikt til å ta samfunnsansvar. Samfunnsansvarets innhold og rekkevidde behandles i det følgende. Samfunnsansvaret analyseres for å belyse hvilken plass samfunnsinteressene har i selskapsinteressen ved siden av de allerede ovennevnte interessene.

Selskapene opererer ikke bare i et marked, men de opererer også i et samfunn.⁹² Lønnsomme bedrifter gir et viktig bidrag til samfunnet. De bidrar til å skape arbeidsplasser og å finansiere velferd på et generelt nivå. Selskapenes oppgave er å skape verdier og gode økonomiske re-

⁹⁰ Perland (2013) s. 21-32

⁹¹ Prop. 111 L (2012–2013) pkt. 5.4.4, s. 58–59

⁹² St.meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 1.1

sultater innenfor rammen og reglene av det samfunnet de opererer i. Selskapets sosiale ansvar eller samfunnsansvar handler om hvilken rolle bedriften spiller i dette samfunnet.

Selskapene påvirker det samfunnet de opererer i. Tilsvarende oppstår det et ansvar. Det å drive virksomhet med mål om profitt vil ikke alltid kunne forenes med samfunnsinteressene.⁹³ Bedrifter kan være lønnsomme i økonomisk forstand, og samtidig skade samfunnsinteresser som mennesker, miljø og klima. Tanken om at bedrifter i et fungerende marked også hensyntar samfunnsinteressene, kalles næringslivets samfunnsansvar (CSR). Kjernen i samfunnsansvaret er hvilket ansvar bedriftene bør påta seg for mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten. Incentivet for bedriftene ligger i styrket langsiktig konkurransekraft og markedsstilling.

I 1970 uttalte den nobelprisvinnende økonomen Milton Friedman at "the business of business is business".⁹⁴ Han mente selskapets eneste sosiale ansvar var å maksimere selskapets avkastning, og at dette ville være til samfunnets beste. Avkastningen gikk til selskapets aksjonærer, og det var opp til disse å distribuere pengene videre ut i samfunnet. Han mente at sosiale forhold ikke var selskapenes ansvar, og at disse problemene burde bli løst av markedets frie krefter. I tilfelle markedet selv ikke klarte å rette opp i forholdene, mente han det var opp til regjeringen og lovgivningen å gjøre jobben.⁹⁵ Friedman mente også at selskapene ikke burde drive veldedighet med andres penger.⁹⁶ Med andres penger menes aksjonærenes penger og at styret har en plikt til å beskytte og maksimere selskapets kapital.

Næringslivet bidrar til økonomisk vekst og verdiskapning i samfunnet. Det er nå over et halvt århundre siden Friedmans kjente sitat, og næringsvirksomhet har utviklet seg i en ganske annen retning. I dag er "business of business" mer enn bare business. Det er selskapene som har ressursene og mulighetene til å bidra til en god og bærekraftig samfunnsutvikling. Som det skal belyses i det følgende stiller samfunnet i høyere grad forventninger til hvordan selskapene opererer. Forventningene til selskapets samfunnsansvar er med på å begrunne hvorfor samfunnets interesser inngår i selskapsinteressen.

3.5.2 Samfunnsansvarets innhold

Samfunnsansvaret kan forstås på forskjellige måter og er forsøkt definert fra flere ulike hold. Regjeringen definerte samfunnsansvaret i sin stortingsmelding om temaet at samfunnsansva-

⁹³ St.meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 1.1

⁹⁴ Nilsson (2017)

⁹⁵ Carroll (2010) s. 85-105

⁹⁶ Bénabou (2009) s. 1-19

ret går ut på at "bedrifter integrerer sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift og i forhold til sine interessenter". Videre la de vekt på at samfunnsansvaret forstås som hva bedriftene "frivillig" ønsker å gjøre for å imøtegå utfordringene i samfunnet ut over lovens konkrete forpliktelser.⁹⁷

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) har i 2012 definert samfunnsansvaret slik at det handler om "hvordan verdiskaping skjer – det vil si hvordan bedrifter produserer varer og tjenester på en lønnsom, anstendig og bærekraftig måte".⁹⁸ Dette innebærer blant annet å overholde lokale lover og regler. EU definerte i 2014 samfunnsansvaret (CSR) slik at det "viser til at selskaper tar ansvar for sin innvirkning på samfunnet".⁹⁹ Videre trekker de frem at CSR "stadig er viktigere for konkurransekraften til bedriftene. Det kan gi fordeler i form av risikostyring, kostnadsbesparelser, tilgang til kapital", osv.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)s retningslinjer fokuserte i 2014 på at bedriften "skal bidra til økonomisk, miljømessig og sosial framgang i vertslandet".¹⁰⁰ I FNs prinsipper for ansvarlig investering fra 2014 fremkommer det at ansvarlig investering er en investering som "erkjenner relevansen av miljømessige, sosiale, og styrings- (ESG) faktorer" for investor.¹⁰¹ Videre følger det at "hvorvidt man kan høste langsiktig bærekraftig avkastning er avhengig av stabile, velfungerende og godt styrte sosiale, miljømessige og økonomiske systemer".

De ulike definisjonene av selskapenes samfunnsansvar trekker frem ulike aspekter ved samfunnsansvaret, men kjernen fremstår som den samme. Tanken er at selskapene skal stå til ansvar for den påvirkningen de har på samfunnet. Målet er å forutse hvordan de globale utfordringene påvirker selskapet og å klare å imøtekomme disse på en langsiktig og lønnsom måte, slik at bedriftene kan sette igjen et så positivt fotavtrykk som mulig. Et viktig aspekt av ansvaret er at selskapene må skjønne at det kan være et konkurransefortrinn for dem å ta sitt samfunnsansvar på alvor. Dette gir selskapene et insentiv til å prioritere samfunnsansvar parallelt med målet om økonomisk vinning. Slik kan bedriftene bidra til en positiv samfunnsutvikling gjennom verdiskapning samtidig som det tas hensyn til samfunnet. Innholdet i og forståelsen av samfunnsansvarsbegrepet er dynamisk og vil utvikle seg med tiden og samfunnet.¹⁰²

⁹⁷ St.meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 1.2

⁹⁸ NHO (2012)

⁹⁹ EU (2014)

¹⁰⁰ OECD (2011)

¹⁰¹ FN (2014)

¹⁰² St.meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 1.2

I det følgende behandles de lovpålagte plikter selskapene har knyttet til sitt samfunnsansvar. Det har vært en økt rettsliggjøring de siste årene av selskapets plikter på området.¹⁰³ Dette har resultert i økte krav til selskapenes rapportering på bærekraft og åpenhet. Felles for de økte lovforpliktelsene er at det forventes av selskapene at de viser hvordan de hensyntar bærekraft i sin virksomhet. Videre behandles relevante anbefalinger som gjelder for bedrifters samfunnsansvar knyttet til eierstyring og selskapsledelse, Corporate Governance-anbefalinger. Det har vært en kraftig vekst i nasjonale og internasjonale standarder knyttet til samfunnsansvar de siste årene.¹⁰⁴ Som det skal belyses i det følgende bygger flere av de nye lovendringene på disse anbefalingene. Til sammen vil disse gi et godt bilde av hvilke forventninger som i dag stilles til næringslivets samfunnsansvar. Dette er viktig for i neste omgang å kunne vurdere hvilken plass bedriftenes samfunnsansvar har som en del av selskapsinteressen.

3.5.3 Utviklingen innenfor selskapets lovregulerte plikter

3.5.3.1 Regnskapsloven § 3-3c

De siste årene er det blitt stilt økte forventninger til selskapene om å inkludere bærekraft i deres virksomhetsstyring. Dette gjenspeiles i norsk lovgivning som blant annet regnskapsloven § 3-3c om redegjørelse for samfunnsansvar. Denne ble nylig endret og trådte i kraft 1. juli 2021. Lovendringen er nødvendig for å gjennomføre regnskapsdirektivet (direktiv 2013/43/EU) og direktivet for ikke-finansiell rapportering (direktiv 2014/95/EU).¹⁰⁵ Sistnevnte direktiv stiller krav til at store foretak utarbeider en redegjørelse som inneholder konsistent og sammenliknbar informasjon relatert til bærekraft.¹⁰⁶ Lovendringen samsvarer også med myndighetenes forventninger og mål for å fremme samfunnsansvar, slik disse kommer til uttrykk i stortingsmelding nr. 10 (2008-2009) og OECDs retningslinjer.¹⁰⁷

En viktig forutsetning for å fremme samfunnsansvaret er åpenhet, noe som betinger en åpen og bred rapportering om samfunnsansvar fra selskapene. I tillegg kan rapporteringskravene øke selskapenes bevissthet på dette området og være et insentiv til å integrere samfunnsansvar i selskapets daglige drift. Rapporteringsplikten om samfunnsansvar etter regnskapsloven § 3-3c kan ses på som en videreføring av lovens § 3-3a, som pålegger selskapene å opplyse om arbeidsmiljø, ytre miljø, likestilling og diskriminering.¹⁰⁸

¹⁰³ Jerkø (2009) s. 354-387

¹⁰⁴ Ditlev-Simonsen (2014) s. 191-201

¹⁰⁵ Prop. 66 LS (2020-2021) pkt. 1

¹⁰⁶ Prop 150 L (2020-2021) pkt. 4.,1

¹⁰⁷ Finansdepartementet (2010) s. 4

¹⁰⁸ Bråthen (2017) s. 68

Etter § 3-3c skal store foretak redegjøre for hva de gjør for å integrere hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, likestilling og ikke-diskriminering, sosiale forhold, det ytre miljø og bekjempelse av korrupsjon i sine forretningsstrategier, i sin daglige drift og i relasjon til sine interessenter.¹⁰⁹ Foretakene skal opplyse om hvordan de arbeider for å følge sine retningslinjer og standarder knyttet opp mot dette. Plikten omfatter allmennaksjeselskaper, foretak som har utstedt noterte aksjer og banker, jf. regnskapsloven § 1-5. Dette utgjør en videre krets enn hva som direkte følger av regnskapsdirektivet.¹¹⁰

Investorer trenger informasjon om bærekraft for å vurdere uheldig påvirkning på miljø, omdømme og finansiell risiko.¹¹¹ Dette gjelder ikke bare hvordan selskapet påvirker samfunnet, men gjelder også selskapets samarbeidspartnere, leverandører og kunder i hele verdikjeden. Formålet er at et nytt opplysningskrav skal bidra til at næringslivet fokuserer på og integrerer samfunnsansvar i sin styring av virksomheten.¹¹² De kravene som oppstilles i § 3-3c må regnes som minimumskrav, forventningene som stilles til selskapene om å opptre ansvarlig er i realiteten langt større.¹¹³

3.5.3.2 Åpenhetsloven

I tillegg har åpenhetsloven trådt i kraft, med formål å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og tjenester. Loven trådte i kraft 1. juli 2022. Bakgrunnen for loven er at mange er opptatt av at produkter og tjenester produseres under gode arbeidsforhold. Bedrifter ønsker å bidra positivt gjennom sin virksomhet og leverandørkjede ved å skape verdier, arbeidsplasser og samfunnsnyttige tjenester og produkter.¹¹⁴ På grunn av at leverandørkjedene ofte går gjennom flere land, har mange virksomheter ikke god nok oversikt over hvilke konsekvenser deres virksomhet har for menneskerettigheter og arbeidsforhold. Denne mangelen på åpenhet gjør det også vanskelig for andre interessenter som forbrukere, media og investorer å få informasjon om disse forholdene. Åpenhetsloven sikter å imøtekomme disse utfordringene.

Vedtakelsen og ikrafttreddelsen av loven er et viktig steg i arbeidet for å gjøre uverdige arbeidsforhold bedre for mange folk i verden. Loven er en del av en generell utvikling med liknende lover i Europa og nå senest i februar 2022 vedtakelsen av et direktivforslag fra EU-

¹⁰⁹ Prop. 66 LS (2020-2021) pkt. 3.7

¹¹⁰ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 3.1

¹¹¹ Ellefsen (2019)

¹¹² Finansdepartementet (2010) s. 28

¹¹³ Bråthen (2017) s. 68

¹¹⁴ Prop. 150 L (2020–2021) pkt. 1

kommisjonen som vil bli kommentert nærmere i avhandlingens kapittel 4.¹¹⁵ Kommisjonen mener bedriftene ikke frivillig har klart å være ansvarlige nok. Tanken er at systematisk arbeid med åpen informasjon om menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold vil forbedre arbeidsforholdene. Kravene i loven er på linje med de kravene OECD og FN har stilt i årevis, og loven skal fungere sammen med disse. Loven gjelder for større virksomheter, men det er forventet at også mindre virksomheter frivillig vil etterleve OECDs retningslinjer.

Lovens innhold er at den skal sikre åpenhet om leverandørkjeder og pålegger virksomhetene å utføre og å redegjøre for aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter og arbeidsforhold, og allmenheten gis tilgang til denne informasjonen.¹¹⁶ Dette vil være nyttig for mange ulike aktører i samfunnet. Samfunn og media vil få tilgang til informasjon om hvordan selskapene opererer. Investorer som etterstreber høye standarder innen miljø, samfunnsansvar og selskapsstyring, vil kunne bruke informasjonen til å foreta etiske investeringer. Forbrukerne vil kunne få innsikt i hvorvidt menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold ivaretas i virksomheten. Forbrukerne kan dermed tilpasse hvor de kjøper sine produkter, som vil kunne bidra til at det produseres og selges færre produkter under kritikkverdige forhold.

3.5.3.3 *offentlighetsloven*

Offentlighetsloven trådte i kraft 1. januar 2009. Formålet med offentlighetsloven er å legge til rette for at offentlig virksomhet er åpen og tilgjengelig for alle. Loven gir alle rett til innsyn i saksdokumenter, journaler og liknende for alle organ omfattet av loven. Lovens virkeområde er alle statlige organ, kommuner og fylkeskommuner. Loven gjelder også i utgangspunktet for alle selskaper kontrollert av statlige organ, kommuner eller fylkeskommuner.¹¹⁷ Slik kontroll skjer gjennom statlig eierskap i selskaper.

Lovens klare hovedregel er at det skal gis innsyn, og unntak krever hjemmel i lov. Rett til innsyn gjør det mulig å utøve kontroll med forvaltningen.¹¹⁸ Uten slik kunnskap er kontroll ikke mulig. Gjennom media kan kritikkverdige forhold gjøres offentlig for en større krets. Dette vil igjen skape tillit til forvaltningen.¹¹⁹ Tillit til forvaltningen har stor samfunnsmessig betydning. Åpenhet bidrar til engasjement i samfunnsspørsmål.¹²⁰ Muligheten for etterfølgende kontroll kan også virke preventivt, slik at det hindrer uforsvarlig saksbehandling og at det tas usaklige hensyn.

¹¹⁵ Mestad (2022)

¹¹⁶ Prop. 150 L (2020-2021) pkt. 1

¹¹⁷ Justis- og beredskapsdepartementet (2018)

¹¹⁸ Brandt (2021) a Kommentar til § 1

¹¹⁹ Innst. O. nr. 41 (2005-2006) pkt. 2.2

¹²⁰ NOU 2003:30 pkt. 4.2

3.5.3.4 Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon

Både FN og EU er tydelige på at dersom man skal klare å nå 1,5 graders klimamålet i 2030, må kapital flyttes til selskaper som bidrar til en bærekraftig utvikling.¹²¹ Det kreves en fundamental omstilling av hvordan varer og tjenester produseres og leveres. De offentlige budsjettene vil ikke alene være tilstrekkelige til å drive den nødvendige omstillingen, og privat sektor er derfor nødt til å påta seg en del av finansieringsjobben.¹²²

Offentliggjøringsforordningen og taksonomiforordningen er fastsatt som en del av en helhetlig plan innen EU om å dreie kapital over mot mer bærekraftige investeringer.¹²³ For å nå EU- og FN-klimamålene, er det helt nødvendig med et felles språk og en felles forståelse og definisjon av hva som er bærekraftig. I velfungerende kapitalmarkeder kanaliseres kapitalen til de selskapene som gir størst forventet avkastning. En forutsetning for et velfungerende kapitalmarked er at markedsprisene reflekterer relevant informasjon.¹²⁴ Dette er bakgrunnen for at det ble vedtatt et felles klassifikasjonssystem for bærekraftige aktiviteter, en EU-taksonomi.

Etterspørselen etter bærekraftige investeringer har økt de siste årene og markedet for "grønne" investeringer er i sterk vekst.¹²⁵ Lite sammenliknbar informasjon gjør det vanskelig for investorer å orientere seg i markedet for bærekraftige investeringer. Forordning (EU) 2019/2088, offentliggjøringsforordningen, har til formål å forbedre informasjonen for investorer om hvordan bærekraft er hensyntatt i investeringsbeslutninger. Forordningen pålegger finansielle foretak å opplyse om hvordan hensynet til bærekraftsrisiko er integrert i risikovurderinger.

Forordning (EU) 2020/852 etablerer et rammeverk for å fremme bærekraftige investeringer og endrer forordning (EU) 2019/2088. Den siste forordningen kalles taksonomiforordningen og har til formål å etablere en felles forståelse av hvilke økonomiske aktiviteter som regnes som bærekraftige, i tråd med EUs klima- og miljømål.¹²⁶ For at en økonomisk aktivitet skal kunne defineres som bærekraftig må den bidra vesentlig til å oppnå minst ett av seks definerte miljømål.¹²⁷ Det skal fastsettes kriterier for hva som regnes som et "vesentlig bidrag". Videre kan aktiviteten heller ikke ha en betydelig negativ innvirkning på de øvrige miljømålene. Som et siste krav må den oppfylle minstekrav til sosiale og styringsmessige forhold.

¹²¹ Klavenes (2021) s. 118-128

¹²² Smith (2021) s. 105-117

¹²³ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 6.1

¹²⁴ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 2.1

¹²⁵ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 1.2

¹²⁶ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 1.3

¹²⁷ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 4.2

Sammenliknet med regnskapslovens § 3-3c, stiller ikke § 3-3c konkrete krav til hvordan informasjonen om miljørelaterte forhold skal presenteres, eller om klassifisering av selskapets aktiviteter. Dette er taksonomiens oppgave. Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon er vedtatt på bakgrunn av forordning (EU) 2020/852 og forordning (EU) 2019/2088. Loven ble kunngjort 22.12.2021, men den har ikke trådt i kraft ennå. Loven inkorporerer forordningene i norsk rett. Store selskaper blir gjennom loven pålagt å rapportere om bærekraft. Plikten gjelder for børsnoterte selskaper med over 500 ansatte og med en viss omsetning. Målet er at stadig flere selskaper skal rapportere om bærekraft, slik at det skal bli enklere å vurdere hvilke selskaper som faktisk reelt opptrer "grønt". Dette skal gjøre det lettere for investorer å sammenlikne investeringsmuligheter og gi selskaper insentiver til å gjøre sine forretningsmodeller mer bærekraftige.¹²⁸

Foretakene som oppfyller kriteriene for å kunne defineres som bærekraftige etter loven, forventes å ville få bedre tilgang på kapital og bli mer konkurransedyktige. I realiteten vil dette bidra til at bedrifter over tid med denne utviklingen vil ha lettere for å skaffe kapital, jo mer bærekraftige de er. Markedet for grønne investeringsprodukter er i sterk vekst både i Norge og internasjonalt.¹²⁹ Loven vil også redusere risikoen for "grønnvasking" da det ikke lenger vil bli like enkelt å fremstille investeringer som grønnere enn de er. Resultatet vil bli vekst og økt konkurranse i markedet for bærekraftige finansielle produkter.

3.5.3.5 Lovgivningen oppsummert

Selskapene står overfor en økende regulering av bærekraft i virksomhetsstyringen.¹³⁰ I større grad lovfestes plikter for selskapene til å vurdere og rapportere på bærekraft og til å være åpne om og offentliggjøre slik informasjon. Lovgivningstrenden bidrar til å skape økt oppmerksomhet om temaet og økte forventninger fra samfunnet og selskapets interessenter. Parallelt med utviklingen innenfor lovgivningen, utvikles også nasjonale og internasjonale standarder og anbefalinger for god eierstyring og selskapsledelse. Anbefalingene går enda lenger enn lovgivningen og fokuserer i større grad på å integrere bærekraftshensyn i eierstyring og selskapsledelse. Anbefalingene vil bli behandlet i det følgende.

3.5.4 Anbefalinger om god selskapsstyring

¹²⁸ EØS (2021)

¹²⁹ Prop. 208 LS (2020-2021) pkt. 6.1

¹³⁰ Minde (2021)

3.5.4.1 *Rettskildemessig vekt*

Corporate Governance-anbefalingene er ikke i seg selv rettslig bindende utenom når de gjengir det som allerede følger av lovgivningen. Brudd på disse kan altså ikke direkte hjemle styreansvar. anbefalingene er imidlertid ikke uten rettslig betydning. Aksjemarkedet og selskapets kreditorer og medkontrahtenter forventer i stor grad at selskapene følger anbefalingene.¹³¹ De er blitt som normer for eierstyring og selskapsledelse. Det vil derfor i stor grad lønne seg for selskapene å følge anbefalingene selv om de ikke rent rettslig er forpliktet til det.

For store selskaper gjelder det gjerne et "følg- eller forklar-prinsipp" i relasjon til disse prinsippene, som innebærer at det forventes at selskapene følger retningslinjene, eller hvis ikke, forklarer hvorfor.¹³² Eierstyring og selskapsledelse ses i sammenheng med selskapsstyring og hvilke selskapsinteresser som bør fremmes og prioriteres. I debatten om Corporate Governance betones at store selskaper har et særlig ansvar for at styret gjennom en mer aktiv deltakelse ivaretar samfunnsmessige hensyn. Begrunnelsen er den økte innflytelsen disse store aktørene har fått i samfunnet. Diskusjonen om Corporate Governance er derfor viktig for diskusjonen om innholdet i de selskapsrettslige reglene og hva som inngår i selskapsinteressen.

I det følgende behandles først de internasjonale retningslinjene til OECD, og deretter den norske anbefalingen om eierstyring og selskapsledelse fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES), samt to relevante stortingsmeldinger om norske bedrifters samfunnsansvar.

3.5.4.2 *OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper*

Globaliseringen medfører at næringslivet stadig blir mer internasjonalt rettet.¹³³ Dette er bakgrunnen for det internasjonale arbeidet for et forpliktende rammeverk for næringslivet. OECD er organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. OECD utarbeidet sine offisielle retningslinjer for flernasjonale selskaper i 1999 og disse er et internasjonalt rammeverk for samfunnsansvar. Retningslinjene samsvarer med gjeldende lover og konvensjoner. Innholdet er en ramme av frivillige prinsipper for ansvarlig forretningsdrift med mål om at næringslivet skal bidra til bærekraftig utvikling.¹³⁴

Som tilsluttet land, plikter Norge å fremme retningslinjene overfor sitt næringsliv. Det er det eneste multilateralt anerkjente rammeverket for samfunnsansvar som myndighetene er forpliktet til å fremme. Retningslinjene berører grunnleggende menneskerettigheter, arbeidsta-

¹³¹ Woxholth (2018) s. 126-129

¹³² Woxholth (2018) s. 126

¹³³ St. meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 6.1

¹³⁴ Finansdepartementet (2010)

kerrettigheter, miljø og korrupsjon. Ved å tilslutte de samme internasjonale retningslinjene, kan bedriftene lettere oppfylle forventningene samfunnet stiller til næringslivet. Det sentrale i retningslinjene er forventninger om at virksomhetene foretar aktsomhetsvurderinger.¹³⁵ Ved å foreta slike aktsomhetsvurderinger kan selskapene håndtere negative konsekvenser deres drift har på mennesker og samfunn. Slik er det lettere for næringslivet å imøtekomme de forventningene samfunnet stiller, og bidra til like konkurransevilkår mellom selskapene.

I og med at retningslinjene er frivillige, kan ikke myndighetene ilegge sanksjoner mot brudd på dem. Den eneste formen for sanksjoner mot brudd på retningslinjene er økonomiske og sosiale sanksjoner fra markedet. Det stilles en forventning fra bedriftenes interessenter om at bedriftene følger retningslinjene.¹³⁶ Selskapene som tar sitt samfunnsansvar på alvor kan oppleve å styrke sitt omdømme og sin konkurransekraft, mens selskapene som neglisjerer ansvaret kan oppleve negative konsekvenser for selskapets tilgang på kapital, dets verdiskapning og rekruttering. Som belyst ovenfor, bygger de fleste nye lovreguleringene og lovendringene innen dette området på OECDs retningslinjer. Dette styrker deres rettskildemessige vekt.

Norges OECD-kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv gjennomførte ved årsskiftet 2019/2020 en undersøkelse om det norske næringslivets kjennskap til og arbeid med retningslinjene.¹³⁷ Undersøkelsen ble foretatt blant 600 næringslivsledere i norske bedrifter. Undersøkelsen viser at frivillighet dessverre ikke i ønsket grad har bidratt til norske selskapers etterlevelse av retningslinjene og forventningene om å foreta aktsomhetsvurderinger. Bare halvparten har retningslinjer for ansvarlig næringsliv og bærekraft, og kun 35 prosent oppgir at de rapporterer systematisk på ansvarlig næringsliv. Dette illustrerer at det i høy grad er behov for økt lovregulering på området. Åpenhetsloven er en av de nyeste lovene som søker å imøtekomme dette.

3.5.4.3 Den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse

NUES har vedtatt en norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse. NUES består av ni sentrale næringslivsorganisasjoner. Anbefalingen ble lagt frem i 2004 og ble sist endret i 2021. Formålet er at god eierstyring og selskapsledelse skal styrke tilliten til selskapene og bidra til størst mulig verdiskapning over tid, til det beste for aksjonærene, ansatte og øvrige interessenter.¹³⁸ Foretakene skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeierne, styret og daglig leder ut over det som følger av lovgivningen.¹³⁹ Anbefa-

¹³⁵ Kolshus (2014) s. 223-230

¹³⁶ St. meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 10

¹³⁷ Prop. 150 L (2020-2021) pkt 2.5

¹³⁸ NUES innledning

¹³⁹ NUES (2009)

lingen retter seg i hovedsak mot selskaper som etter regnskapsloven § 3-3b skal gjøre rede for sin praksis vedrørende eierstyring og selskapsledelse, altså primært børsnoterte selskaper. Av anbefalingens innledning følger det at "anbefalingen kan også være hensiktsmessig for ikke-børsnoterte selskaper med spredt eierskap, og hvor aksjene er gjenstand for regelmessig omsetning".¹⁴⁰

Det følger av retningslinjenes punkt 2 at "styret bør utarbeide klare mål, strategier og risiko-profil for virksomheten, slik at selskapet skaper verdier for aksjonærene på en bærekraftig måte. I dette arbeidet bør derfor styret ta hensyn til økonomiske, sosiale og miljømessige forhold".¹⁴¹ Av begrunnelsen følger det videre at det er styret som er ansvarlig for selskapets verdiskapning og setter selskapets mål. Dette danner videre et viktig grunnlag for daglig leders arbeid. Målet med anbefalingens punkt 2 er at hensynet til bærekraft skal knyttes tett opp mot selskapets virksomhet og verdiskapning. Etter regnskapslovens § 3-3c skal selskapet allerede informere om forhold som gjelder miljø, sosiale forhold, arbeidsmiljø, likestilling og ikke-diskriminering, overholdelse av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser. Anbefalingen går lenger enn regnskapslovens § 3-3c. Det er opp til styret å identifisere og vurdere hvilke bærekraftselementer som er relevante for selskapet.

Hensikten med den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse er å utfylle lovgivningen og gi anbefalinger til styret som går ut over denne.¹⁴² Den er dermed ikke rettslig bindende. Anbefalingen vil være et hjelpemiddel for styrene til å bidra til økt bevisstgjøring for eierstyring og selskapsledelse. Det er opp til styrene å vise hvordan de følger anbefalingen. Dårlige selskapsledelser kan medføre tapte aksjonærverdier og tap av tillit til finansmarkedene. Den allmenne oppfatningen er at etterlevelse av anbefalingen om eierstyring og selskapsledelse lønner seg, da det vil tiltrekke næringsvirksomhet, og gi økt verdiskapning over tid. Det er i samfunnets interesse at selskapene styres på en betryggende måte. Retningslinjene har fått bred oppslutning i praksis. Selskaper som søker opptak på Oslo Børs, må i søknaden redegjøre for om selskapets prinsipper for eierstyring og selskapsledelse er i samsvar med NUES.¹⁴³

3.5.4.4 Stortingsmelding om næringslivets samfunnsansvar

Bakgrunnen for at regjeringen for første gang fremmer en stortingsmelding om næringslivets samfunnsansvar er at bedriftene har et ansvar overfor samfunnet de opererer i, som går utover

¹⁴⁰ NUES innledning

¹⁴¹ NUES pkt. 2

¹⁴² Svarva (2005) s. 272-277

¹⁴³ Woxholth (2018) s. 129

kun lønnsom verdiskapning.¹⁴⁴ I et langsiktig perspektiv vil det lønne seg for både næringslivet og samfunnet at selskapene tar sitt samfunnsansvar på alvor. Dette vil på sikt lede til størst mulig verdiskapning i samfunnet. Mange bedrifter har kommet langt i dette arbeidet, men det er fortsatt behov for økt bevisstgjøring og kunnskap rundt temaet. I stortingsmeldingen ønsker regjeringen å styrke bedriftenes engasjement til å hensynte sitt samfunnsansvar. Bedriftenes interesser forventer også allerede i stor grad at selskapene hensyntar sitt samfunnsansvar.

Utenriksdepartementet gjorde en undersøkelse i 2008 der de målte hvordan norskeide internasjonale bedrifter forholdt seg til bedriftens samfunnsansvar.¹⁴⁵ Undersøkelsen viste at de store bedriftene er mer bevisste sitt samfunnsansvar enn de små. Det var kun om lag halvparten som hadde skriftlige retningslinjer om hvordan samfunnsansvaret skal utøves, og enda færre som rapporterte om samfunnsansvar. Undersøkelsen viste videre at ønsket om å hensynte samfunnsansvar var der, og selskapene forstod at det kunne være et konkurransefortrinn. Problemet var imidlertid at kunnskapen om internasjonale retningslinjer for samfunnsansvar ikke var særlig god og at det forelå et klart behov for økt bevissthet og kunnskap om samfunnsansvar. Dette er bakgrunnen for Stortingsmelding nr. 10 (2008-2009) om næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi.

Meldingen legger til grunn at norske selskaper skal være blant de fremste til å ta sitt samfunnsansvar og slik styrke menneskerettighetenes stilling, skape anstendige arbeidsvilkår og ta vare på miljøet.¹⁴⁶ Systematisk arbeid med samfunnsansvar utgjør en viktig del av fremtidsrettede bedrifters forretningsstrategi. Det vil innebære økonomiske konsekvenser for selskapene å prioritere samfunnsansvar, men regjeringen mener det vil lønne seg for bedriftene på sikt da det vil styrke deres konkurransekraft. Regjeringen mener det er viktig at bedriftene viser åpenhet og gir innsyn i miljømessige og sosiale forhold ved virksomheten. Som en del av dette må bedriftene rapportere om miljømessige og sosiale forhold. Regjeringen forventer at norske bedrifter setter seg inn i OECDs retningslinjer og følger disse.¹⁴⁷

3.5.4.5 Stortingsmelding om statens direkte eierskap i selskaper

Statens direkte eierskap omfatter de selskapene som forvaltes direkte av et departement, i Norge utgjør dette 70 selskaper.¹⁴⁸ Dette er en betydningsfull gruppe selskaper som leverer varer og tjenester som er viktige for samfunnet. I stortingsmelding nr. 6 (2022-2023) om statens direkte eierskap i selskaper redegjør regjeringen for hvordan staten utøver sitt eierskap,

¹⁴⁴ St. meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 1.1

¹⁴⁵ St. meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 1.4

¹⁴⁶ St. meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 3.1

¹⁴⁷ St. meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 3.1

¹⁴⁸ Meld. St. 6 (2022-2023) pkt. 6

inkludert statens prinsipper for god eierstyring og hva de forventer av selskapene. Staten har et mål om høyest mulig avkastning over tid for de selskapene som opererer i konkurranse med hverandre.¹⁴⁹ Dette er en forutsetning for ansvarlig forvaltning av selskapene. Høyest mulig avkastning over tid forutsetter at selskapene er bærekraftige. Dette innebærer at de balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold slik at det bidrar til langsiktig verdiskapning.

Av eierskapsmeldingen følger det at statens eierutøvelse skal bidra til bærekraftig verdiskapning og ansvarlighet i selskapene. Staten ønsker å bidra til å nå FNs bærekraftsmål og 1,5 graders målet hjemlet i Paris-avtalen. Det er avgjørende for staten at selskapene de forvalter forblir konkurransedyktige og relevante på sikt, og for å oppnå dette må bedriftene gis tilstrekkelig handlingsrom for å tilpasse seg de endrede omgivelser som globaliseringen medfører.¹⁵⁰ Regjeringen forventer videre at styret tar eierskap til de områdene der staten har forventninger.

Næringslivet er en viktig aktør for å nå FNs 17 bærekraftsmål frem mot 2030. For selskapene kan bærekraftsmålene medføre muligheter og endrede betingelser ved at kunder, ansatte, myndigheter og andre endrer adferd. Det er en økt forventning i samfunnet om at selskaper skal skape verdier på en bærekraftig måte. Flere investorer ønsker å fremstå som ansvarlige investorer som vektlegger hensynet til mennesker, samfunn og miljø ved sine investeringer.¹⁵¹ Den norske stats eierutøvelse samsvarer i all hovedsak med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og med norsk anbefaling om eierstyring og selskapsledelse.

Staten forventer at selskapene de har eierskap i er ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet.¹⁵² Ansvarlig virksomhet innebærer å håndtere den risiko selskapets virksomhet påfører mennesker, samfunn og miljø. Dette innebærer også den risikoen som oppstår innenfor selskapets leverandørkjede. Dette arbeidet må forankres i styret og integreres i selskapets mål, strategier og retningslinjer. Arbeidet skal tilpasses selskapets virksomhet, risiko og størrelse.

Videre forventer staten at selskapet gjennomfører aktsomhetsvurderinger og er åpen om sitt arbeid med ansvarlig virksomhet.¹⁵³ Aktsomhetsvurderinger er en metode for selskapet til å identifisere og håndtere risiko. Etter åpenhetsloven blir større virksomheter allerede pålagt å gjøre aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Statens forventninger om at selskapet gjør aktsom-

¹⁴⁹ Meld. St. 6 (2022-2023) pkt. 8

¹⁵⁰ Meld. St. 8 (2019-2020) pkt. 1.1

¹⁵¹ Meld. St. 8 (2019-2020) pkt. 7.2

¹⁵² Meld. St. 6 (2022-2023) pkt. 11.2

¹⁵³ Meld. St. 6 (2022-2023) pkt. 11.2

hetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer favner bredere enn åpenhetslovens virkeområde, da de i tillegg til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold også omfatter forhold knyttet til blant annet klima og miljø. Det er tale om risikobaserte aktsomhetsvurderinger som skal tilpasses risikoenes alvorlighetsgrad. Åpenhet er sentralt for at interessenter skal kunne vurdere selskapets virksomhet.

3.5.4.6 *Anbefalingene oppsummert*

Oppsummert går anbefalingene et steg lenger enn hva lovgivningen gjør per nå. Anbefalingene gir dermed uttrykk for de lege ferenda betraktninger om hvordan retten burde være. Det virker som at det er bred enighet i samfunnet, blant selskaper, investorer, kunder, leverandører, ansatte og andre interessenter om at anbefalingene gir uttrykk for gode prinsipper som det lønner seg for selskapene å følge. I tillegg til de offisielle internasjonale retningslinjene til OECD og de nasjonale anbefalingene fra NUES, setter de to stortingsmeldingene et viktig fokus på samfunnsansvaret i norsk rett. De aktsomhetsvurderingene som OECD pålegger bedriftene å gjøre, går som vist lenger enn åpenhetsloven og reglene vi har i norsk rett. Dette reiser et spørsmål om styret frivillig kan prioritere samfunnsinteresser utover hva de er pålagt, på bekostning av inntjening og dermed overskudd.

3.6 Selskapet som selvstendig juridisk person

Under punkt 3.1 ble "selskapet som selvstendig juridisk person" trukket frem som en av interessene som inngår i selskapsinteressen. Interessen til selskapet som selvstendig juridisk person er et subjekt av alle de interessene som inngår i selskapet. Det er både i aksjonærenes, kreditorenes, medkontrahentenes, ansattes og samfunnets interesse at selskapet har et gevinstformål. Økonomisk gevinst og inntjening skaper verdier som kommer alle interessentene til gode. Uten at selskapet drives med mål om overskudd, vil ikke selskapets videre drift være sikret, og selskapet vil ikke overleve på lang sikt. Dette er spesielt viktig for å sikre de grunnleggende interessene til selskapets aksjonærer og kreditorer.

I lys av samfunnsansvarsanalysen ovenfor, er det tydelig at samfunnsinteressene også har en viktig plass i selskapsinteressen. Samfunnsansvaret er omfattende regulert i lover og anbefalinger, og det forventes derfor at selskapet hensyntar det. I noen tilfeller kan det være at samfunnsinteressene trekker i en annen retning enn de andre interessene, spesielt aksjonærenes interesse i økonomisk vinning. Det er ikke alltid samfunnsinteressene kan forenes med selskapets mål om profitt. I et slikt tilfelle blir styret nødt prioritere mellom samfunnsinteressene og aksjonærinteressene. Det er spenningsforholdet mellom disse to interessene som er temaet i det følgende. Spørsmålet er hvilken plikt styret har til å prioritere bærekraftig utvikling i sine styrebeslutninger, eventuelt på bekostning av selskapets inntjening.

3.7 Styrets rett og plikt til å ta bærekraftshensyn

3.7.1 Styrets lov- og vedtektsfestede plikt til å ta bærekraftshensyn

Det er tidligere fastslått at styret plikter å overholde lovforpliktelser. Relevante lovforpliktelser innen bærekraft er behandlet under punkt 3.5.3. Styret plikter å ta bærekraftshensyn når selskapet etter lov er pålagt en slik plikt. Dette gjelder selv om prioritering av slike hensyn vil gå på bekostning av de øvrige hensynene som inngår i selskapets interesse, herunder aksjonærens vinningsformål. Styret plikter uansett å forvalte selskapet innenfor rammen av lovgivningen.

Det er også fastslått tidligere at styret plikter å overholde selskapets vedtekter. Dersom vedtektene fastslår beskyttelse overfor klima, miljø, menneskerettigheter eller øvrige bærekraftshensyn som går ut over lovens krav, plikter styret å følge disse. At vedtektene inneholder slike krav kan være utslag av en bevisst forretningsstrategi som styret i neste omgang er nødt til å være lojal mot.¹⁵⁴ Styret plikter dermed også å forvalte selskapet innen rammen av vedtektene. Av aksjelovens § 5-20 (1) nr. 5, jf. § 2-2 (2) kreves det enstemmighet dersom vedtektene skal endres slik at selskapet ikke lenger har profitt som formål i forhold til aksjonærene.

3.7.2 Styrets prioritering av ulike interesser i selskapsinteressen

Styret plikter videre å lojalt forvalte selskapet i lys av selskapets interesse slik det er forklart under punkt 2.2.2.1. Dette innebærer at selskapets interesse må vurderes ved styrets beslutningstaking på vegne av selskapet. Vurderingen vil avhenge av beslutningens art, omfang og risiko. I et tilfelle der det er avgjørende at styret vurderer bærekraft for at en styrebeslutning skal være vedtatt i selskapets interesse, kan det argumenteres for at styret ulovfestet har en plikt til å ta bærekraftshensyn. Hvordan det skal vurderes i hvilken grad bærekraftshensyn inngår i selskapets interesse blir nærmere analysert i det følgende. Det må foretas en avveining av interessene opp mot hverandre i hvert enkelt tilfelle. I det følgende behandles styrets handlingsrom i situasjoner der bærekraftssatsing vil samsvare med hensynet til aksjonærene og deres vinningsformål og i situasjoner der disse oppleves som motstridende interesser. Det er særlig i det sistnevnte tilfellet at problemet kommer på spissen.

3.7.2.1 Bærekraftshensyn og aksjonærinteressen trekker i samme retning

¹⁵⁴ Sjøfjell (2011) s. 309-324

Selskapene har en klar egeninteresse i å opptre samfunnsansvarlig og prioritere bærekraft. Dersom selskapet foretar tilstrekkelig mengde samfunnsengasjementer, vil dets evne til å forhandle attraktive kontrakter med leverandører og investorer kunne styrkes. Charles Fombrun argumenterte i 1996 for at det å vise samfunnsansvar kan bidra til å bygge opp noe han kalte selskapets "omdømmekapital", som det senere kan høstes gevinster fra.¹⁵⁵

Som belyst ovenfor, erfares at investorer i økt grad investerer i selskaper som fokuserer på bærekraft og tar sitt samfunnsansvar på alvor. Bakgrunnen er at investorene selv ønsker å oppfattes som at de tar hensyn til bærekraft og samfunnsutviklingen. Denne trenden er belyst under punkt 3.5.4 om anbefalinger for god selskapsstyring. Forbrukere og kunder stiller også økte krav til at varer og tjenester er produsert på forsvarlig vis.¹⁵⁶ I en tid der det finnes mange tilbydere av ulike varer og tjenester, vil kunder i mange tilfeller velge bort produkter som ikke er produsert under samfunnsansvarlige forhold.¹⁵⁷ Media benytter anledningen til å rette et kritisk søkelys mot de bedriftene som ikke følger opp sine leverandører og datterselskaper.

Et annet aspekt av omdømmehensynet er at ansatte og jobbsøkere i økende grad vektlegger bedriftenes holdning til samfunnsansvar. Ni av ti arbeidstakere sier at arbeidsgivers sosiale ansvar og miljøansvar er viktig for dem.¹⁵⁸ I en tid med lav arbeidsledighet vil dette kunne ha utslagsgivende betydning for selskapets tilgang på arbeidskraft. Disse aspektene illustrerer hvordan bærekraftssatsing kan påvirke selskapets omdømme. Ved å prioritere samfunnsansvar og bærekraft vil selskapet kunne bygge sin omdømmekapital. Slik vil selskapene kunne erfare at det lønner seg økonomisk å ta bærekraftshensyn.

I avsnittene over illustreres tilfellene der det indirekte vil være økonomisk lønnsomt for selskapene å frivillig prioritere bærekraft, i kraft av en omdømmekapital. I det følgende skal det illustreres at det i flere sammenhenger også kan være direkte økonomisk lønnsomt for selskapet å være bærekraftige, altså ut over omdømmekapitalen. Det kan argumenteres for at langsiktig bærekraftig utvikling er en forutsetning for individuell forretningsmessig verdiskapning.¹⁵⁹ Selskapet kan redusere kostnader og risiko gjennom samfunnsansvarlige aktiviteter.

Det å være proaktiv når det gjelder miljømessige utfordringer, kan senke kostnadene ved å overholde nåværende og fremtidige miljøreguleringer samt forbedre bedriftens effektivitet og

¹⁵⁵ Midttun (2006) s. 17-25 og Rt-1922-272 (Freia-dommen)

¹⁵⁶ St. meld. nr. 10 (2008-2009)

¹⁵⁷ Ditlev-Simonsen (2013) s. 191-201

¹⁵⁸ Ditlev-Simonsen (2013) s. 191-201

¹⁵⁹ Midttun (2006) s. 17-25

redusere driftskostnadene.¹⁶⁰ Å legge om til miljøvennlig drift vil medføre at selskapene har et forsprang etter hvert som det vil bli vedtatt miljørettslige reguleringer.¹⁶¹ Miljøproblemer vil på sikt føre til at lovgiver forsøker å begrense eller forby aktiviteten.

Å prioritere miljø kan også være direkte besparende med tanke på å spare energi.¹⁶² Det innebærer mer effektiv bruk av ressursene. Dette kan for eksempel være gjennom å bruke mindre papir, og å reise mindre fordi flere møter kan foregå digitalt. Videre kan prioritering av miljø være direkte økonomisk lønnsomt ved å medføre økt salg fordi kunder velger det miljøvennlige alternativet. Et annet aspekt er at det i flere tilfeller vil kunne være mulig for selskapet å direkte forhandle seg frem til en gunstigere avtale dersom de forplikter seg til å opptre bærekraftig. Et eksempel på dette er sustainability linked loans.¹⁶³ Ved å forplikte seg til et slikt lån kan selskapet få nedsatt lånekostnad i form av lavere rente eller bedre lånevilkår dersom de klarer å oppfylle noen konkrete bærekrafts-krav som långiveren har forhåndsdefinert og rapporterer på disse underveis. Slik vises det at det også direkte vil lønne seg for selskapet å være bærekraftige.

Oppsummert ser bedriftene at samfunnsansvarlig opptreden er helt avgjørende for langsiktig konkurransedyktighet, forretningsmessige muligheter og for deres omdømme. Selskapene som satser på bærekraftige løsninger, oppnår økonomisk gevinst indirekte i form av forsterket omdømme og direkte i form av at det er direkte besparende. Både aksjonærene, kreditorer, ansatte, medkontrahenter og samfunnet for øvrig vil se seg tjent med at selskapet ved å satse på samfunnsansvar får bedre rennommé og høyere etterspørsel, og derav også høyere økonomisk gevinst. I mange bransjer har det å drive en bærekraftig forretning blitt en forutsetning for å drive lønnsomt.¹⁶⁴ I nevnte situasjoner har bærekraftshensyn en sentral plass i selskapets interesse, og styret vil ha en plikt til å prioritere bærekraft.

I disse tilfellene vil prioritering av bærekraftshensyn gi selskapet økonomisk gevinst, noe som igjen gir grunnlag for mer utbytte til aksjonærene. Det er sammenfall mellom aksjonærenes og samfunnets interesse. I denne sammenheng kan det spørres hva som skal til for å fastslå at en beslutning er økonomisk lønnsom. Dette vil avhenge av hvilket tidsperspektiv man legger til grunn. I norsk selskapsrett forutsettes at aksjonærene har et langsiktig perspektiv for sine investeringer når de går inn som aksjonær i et aksjeselskap.¹⁶⁵ En disposisjon som påfører

¹⁶⁰ Tonello (2011)

¹⁶¹ Sjøfjell (2011) s. 309-324

¹⁶² Sjøfjell (2011) s. 309-324

¹⁶³ Nordea (2022)

¹⁶⁴ Meisingset (2011) s. 19-28

¹⁶⁵ Aarbakke (2022) Kommentar til § 6-12

selskapet tap, er ikke i strid med aksjonærenes vinningsformål dersom denne er ledd i en langsiktig strategi som er egnet til å medføre økonomisk utbytte.¹⁶⁶

I denne sammenheng er det hensiktsmessig å trekke frem at det heller ikke er avgjørende om en beslutning faktisk gir økonomisk fortjeneste, det avgjørende er at det på tidspunktet for beslutningen var forsvarlig å anta at den ville kunne gi fortjeneste. Dette handler om styrets skjønn til å ta forretningsmessige beslutninger som forklart under punkt 2.2.2.5. Så lenge styret har gjort en forsvarlig vurdering av forholdet, er dette tilstrekkelig for at de har holdt seg innenfor sine plikter. Hva som regnes for å være en forsvarlig vurdering i relasjon til styrets skjønnsmargin vil kunne bli påvirket av samfunnsutviklingen til enhver tid. Det kan argumenteres for at i en usikker tid der verden står overfor en global pandemi, krig i Europa og skyhøye kraftpriser, får styret et bredere skjønn til å vurdere hva som er forsvarlig i lys av selskapets interesse. Skiftende samfunnsbehov medfører at ulike samfunnsinteresser gjør seg gjeldende med ulik styrke ut fra tiden man befinner seg i. Mye usikkerhet må kunne reflektere i bredere handlingsrom for styret.

Mange selskaper sliter fortsatt økonomisk etter korona-pandemien. Krigen i Europa medfører at prisene på varer og tjenester stadig øker. Videre eksisterer det en svært spesiell kraftsituasjon som medfører drastiske økninger i driftskostnadene for mange bedrifter. En tid der selskapene sliter med å få driften til å gå rundt, er ikke nødvendigvis en tid der det skal brukes for mye ressurser på å finne alternative bærekraftige løsninger. Selv om sistnevnte kostnader på sikt vil kunne generere et større overskudd, vil dette ha liten verdi om selskapene ikke overlever hele veien til mål. I verste fall kan selskapene som opplever å ha økte kostnader til samfunnsengasjementer på toppen av de allerede økte kostnadene til kraft, varer og tjenester, kunne gå konkurs. Konkurser koster samfunnet dyrt i kraft av tapte verdier, transaksjonskostnader, tapte arbeidsplasser, ledighetstrygd, osv.

Analysen ovenfor viser at i de aller fleste tilfeller et selskap velger å prioritere bærekraftshensyn, vil det sammenfalle med aksjonærenes interesse i økonomisk vinning. Ethvert engasjement for å ivareta miljø, klima eller menneskerettigheter, vil få en eller annen form for respons. I mange tilfeller vil denne responsen på en eller annen måte slå positivt tilbake til selskapet i form av økonomiske verdier slik det er vist ovenfor. I disse tilfellene oppstår det ingen konflikt mellom samfunnshensyn og aksjonærinteresser, og bærekraftshensyn inngår som en sentral del av selskapets interesse. I disse tilfellene har styret en plikt til å prioritere bærekraft i sine styrebeslutninger. Den mer tvilsomme vurderingen er situasjonen der det å ta bærekraftshensyn ikke kan forenes med aksjeeiernes interesse i økonomisk vinning. Det oppstil-

¹⁶⁶ Truyen (2004) s. 305-328

les i det følgende et fiktivt eksempel for å illustrere et tilfelle der prioritering av bærekraftshensyn ikke vil kunne forenes med aksjonærinteressen.

3.7.2.2 Bærekraftshensyn og aksjonærinteressen trekker i hver sin retning

I år (2022) avholdes det fotball-VM i Qatar. Qatar anklages for systematiske menneskerettsbrudd av migrantarbeideres rettigheter i forbindelse med arbeidet frem mot VM.¹⁶⁷ Som følge av dette velger privatpersoner, aviser, tv-kanaler, og andre aktører verden rundt å boikotte VM. En av aktørene som velger å boikotte VM, er en fotballpub i Oslo. Puben har alltid vist de store fotballkampene, og er en populær fotballpub blant fotballentusiaster. Av etiske hensyn beslutter altså styret at puben ikke skal vise noen fotballkamper fra hele VM. Som en følge av den verdensomspennende korona-pandemien har puben fra før av en noe anstrengt økonomi. Økonomien har blitt ytterligere forverret ved at puben har fått betydelig økte strømpriser.

Som følge av boikotten, mister puben anslagsvis 80% av omsetningen den ellers ville hatt i denne perioden. Boikotten medfører dermed et stort tap for fotballpuben. Likevel får puben positiv omtale i media og støtte fra flere hold. Puben opplever som følge av dette noe økning i antall kunder og omsetning de neste månedene, men dette er imidlertid ikke på langt nær nok til å veie opp for de tapte kostnadene ved å ikke vise fotball-VM. Det viser seg fort at puben ikke vil overleve med dette tapet, og kommer på sikt til å gå konkurs. Aksjonærene i puben er ikke fornøyde og de saksøker styret for å ha prioritert bærekraftshensyn på bekostning av deres mål om avkastning, og at dette ikke har vært i selskapets interesse.

I dette fiktive eksempelet blir forholdet mellom bærekraft på den ene siden og aksjonærenes mål om avkastning på den andre siden, satt på spissen. I eksempelet vil ikke prioriteringen av bærekraft på noen måte lede til gevinst for aksjonærene. Det avgjørende for om styremedlemmene kan holdes erstatningsansvarlige for sin beslutning er om den kunne sies å være forsvarlig på tidspunktet da den ble tatt. På den ene siden kan styremedlemmene argumentere for at de i lys av menneskerettsbruddene og det økte fokuset dette hadde fått i media, så det som det eneste etisk riktige at puben ikke skulle vise kampene. De forventet god omtale i media og sterk støtte fra flere hold. I tillegg forventet puben at flere i bransjen ville følge dem og gjøre det samme, og at pubene ville stå sammen om å boikotte VM. Det må imidlertid spørres om dette var en forsvarlig vurdering i lys av selskapets økonomiske situasjon.

¹⁶⁷ Amnesty International (2016)

Som nevnt slet puben allerede økonomisk som følge av kritesituasjonen i Europa. I en tid der selskapet allerede sliter økonomisk, tar styret en svært stor risiko ved å bevisst fjerne store deler av omsetningsgrunnlaget. Det å sikre selskapets videre drift og langsiktige inntjening må trolig i et slikt tilfelle gå foran hensynet til menneskerettigheter. For å sette det på spissen er det ikke sann at arbeidene i Qatar får bedre arbeidsforhold ved at fotballpuben ikke viser kampene. Dette blir en dyr pris å betale for selskapet uten at selskapet får så mye tilbake. Slik det er illustrert ovenfor, skal det mye til før styret er utenfor sitt forretningsmessige skjønn. Det fiktive eksempelet illustrerer imidlertid en situasjon der det kan oppstå ansvar. Mye tyder på at styremedlemmene ikke har vurdert interessene selskapet skal ivareta forsvarlig opp mot hverandre, og har ofret aksjeeiernes interesser for å prioritere bærekraftshensyn. Eksempelet illustrerer en situasjon der det kan bli aktuelt med personlig erstatningsansvar for styremedlemmene, her for tapet aksjeeierne lider som følge av at puben boikottet fotball-VM.

Når høyesterett og forarbeidsuttalelser har sagt at selskapsinteressen omhandler interessene både til selskapet, aksjonærene, kreditorene, ansatte, medkontrahenter og samfunnet, har allerede samfunnsinteressene fått sin plass i selskapsinteressen. Samfunnsinteresser er interesser styret legitimt kan og må prioritere på linje med de øvrige interessene. Fordi styret har et handlingsrom, skal det mye til før styret er gått utenfor sitt skjønn ved å prioritere en interesse for tungt i forhold til de øvrige. Styrets rett til å prioritere samfunnsinteresser, herunder bærekraftshensyn, når derfor langt. Eksempelet ovenfor viser hvor mye som skal til før styret har gått utenfor sitt forretningsmessige skjønn og prioritert bærekraftshensyn i for stor grad på bekostning av de øvrige hensynene som gjør seg gjeldende ved forvaltningen av selskapets interesse, særlig hensynet til aksjonærene.

4 Aktsomhetsdirektivet

4.1 Bakgrunn

Arbeidet i EU med næringslivets samfunnsansvar, etikk, åpenhet og bærekraft faller gjerne innenfor begrepet ESG som står for "Environmental, Social and Governance".¹⁶⁸ ESG omfatter selskapers arbeid med åpenhet knyttet til bærekraft og klima/miljø, arbeidstaker- og menneskerettigheter og selskapsstyring. EUs tiltak for ESG henger sammen med FNs arbeid med bærekraftsmål og det europeiske grønne skiftet. Europakommisjonen har satt stort fokus på selskapets samfunnsansvar. Kommisjonen fremla den 23. februar 2022 et direktivforslag om næringslivets samfunnsansvar (Corporate Sustainability Due Diligence Directive), med regler blant annet om at styret i store selskaper skal utføre aktsomhetsvurderinger og iverksette tiltak for å gjøre sine verdikjeder bærekraftige.¹⁶⁹

Målet med direktivforslaget er at selskapet skal opptre bærekraftig og ta sin del av samfunnsansvaret. Dette innebærer å ta ansvar for de øvrige interessene som inngår i selskapsinteressen, ut over aksjonærenes gevinstformål.¹⁷⁰ Kommisjonen mener at selskapene til nå i for stor grad har fokusert på de kortsiktige aksjonærinteressene fremfor selskapenes langsiktige interesser. Studier viser at mange selskaper har følt seg presset til denne typen kortsiktig planlegging.¹⁷¹ Dette presset slår uheldig ut ved at bedriftene ikke i tilstrekkelig grad har kartlagt eller redusert risikoen for at de med sine verdikjeder kan medføre miljømessig, sosial eller menneskerettslig skade. For å sikre at bærekraftssatsingen blir integrert i hele virksomhetens drift, mener Europakommisjonen at styremedlemmer i selskapene må involveres. Direktivforslaget skal bidra til å fremme bærekraftig og ansvarlig selskapsledelse og forankre menneskerettigheter og miljøhensyn i driften og selskapsstyringen.

Blant hensynene som begrunner direktivforslaget, kan rimelighetsbetraktninger trekkes frem. Det kan virke rimelig at selskapene som tjener penger på sin virksomhet også skal bære de økonomiske omkostningene denne virksomheten fører med seg for sine omgivelser.¹⁷² Dette inkluderer skader som kan oppstå som følge av menneskerettsbrudd og brudd på miljøstandarder og de tiltakene som reduserer risikoen for at slik skade inntreffer. Direktivforslaget inneholder regler om konkrete bærekraftsforhold som styremedlemmer skal hensynta i sine be-

¹⁶⁸ Prop 150 L (2020-2021) pkt. 3.2

¹⁶⁹ EØS (2022)

¹⁷⁰ Minde (2021)

¹⁷¹ Prop. 150 L (2020-2021) pkt. 3.2

¹⁷² Wikborg Rein (2022)

slutninger. Forslaget avviker fra hvordan styremedlemmers plikter og tilhørende ansvar er formulert i norsk rett i dag.¹⁷³

4.2 Innhold

Etter direktivforslaget om næringslivets samfunnsansvar blir selskaper av en viss størrelse pålagt å utføre aktsomhetsvurderinger for å unngå og eventuelt reparere menneskeretts- og miljøkrenkelsener som måtte finne sted.¹⁷⁴ Selskapet har ikke kun ansvar for dets egen virksomhet, men også for datterselskaper, samarbeidspartnere og leverandører. Hensikten er at selskapet nå står ansvarlig for hele sin verdikjede. Denne skal gjennomgås med tanke på å avdekke potensiell negativ påvirkning på menneskerettigheter og miljø. Direktivforslaget legger denne plikten på selskapets styremedlemmer. I tillegg foreslås at konsekvenser av brudd på styremedlemmers plikter, altså reglene vi har om styreansvar i norsk rett, skal omfatte overtredelse av plikten til å ta i betraktning bærekraftsanliggender.¹⁷⁵

Forslaget presiserer nøye hvordan aktsomhetsvurderingene for menneskerettigheter, klima og miljø skal foretas. Aktsomhetsvurderingene skal integreres i selskapets styredokumenter. Disse skal identifisere aktuelle eller potensielle skadelige konsekvenser for menneskerettigheter, klima eller miljø som oppstår som følge av selskapets virksomhet.¹⁷⁶ Dette omfatter også selskapets virksomhet i datterselskaper og øvrige etablerte forretningsforbindelser. Slike aktsomhetsvurderinger følger allerede av OECDs retningslinjer som kommentert under pkt. 3.5.4.2 og 3.5.4.5.

Videre skal styret forhindre og redusere disse potensielle og aktuelle skadelige konsekvensene for menneskerettigheter, klima og miljø. Selskapene blir i neste omgang pålagt å opprette en klageprosedyre som gir mulighet for personer og organisasjoner til å inngi klage til virksomheten dersom disse har legitime betenkeligheter vedrørende selskapets negative påvirkning på menneskerettigheter, klima eller miljø.¹⁷⁷ Styret blir dermed pålagt å vurdere relevante innspill fra interessegrupper og organisasjoner. Styret skal overvåke effektiviteten av de retningslinjer de utarbeider for aktsomhetsvurderingene og offentlig kommunisere disse.

¹⁷³ EØS (2022)

¹⁷⁴ Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937

¹⁷⁵ Advokatforeningen (2022)

¹⁷⁶ Wikborg Rein (2022)

¹⁷⁷ Erhvervsministeriet (2022)

Direktivforslaget innebærer i artikkel 25 og 26 særlige plikter for selskapets "directors". Oversatt til norsk, og sett i lys av norsk selskapsrett, vil dette omfatte daglig leder og styret.¹⁷⁸ I første omgang foreslås en generell plikt for styremedlemmer til å ta i betraktning hvilke konsekvenser enhver styrebeslutning vil ha for "sustainability matters", altså for menneskerettigheter, klima og miljø. Dette vil gjelde både i et kortsiktig og et langsiktig perspektiv. Videre blir medlemsstatene pålagt å integrere denne plikten i reglene de allerede har om styremedlemmers ansvar. Det vil si at gjeldende regler om styreansvar også skal omfatte overtredelse av styrets nye plikt til å vurdere bærekraft og konsekvenser for klima, miljø og menneskerettigheter.¹⁷⁹

Direktivforslaget har flere likhetstrekk med den allerede eksisterende åpenhetsloven som også bygger på OECDs retningslinjer. Det er imidlertid flere viktige forskjeller mellom direktivforslaget og åpenhetsloven, både når det gjelder hvilke selskaper som omfattes, reglenes virkeområde og de materielle forpliktelsesens innhold.¹⁸⁰ En viktig forskjell er at direktivforslaget hjemler et erstatningsrettslig ansvar til forskjell fra åpenhetsloven som kun hjemler et ansvar. Direktivforslaget har også et bredere anvendelsesområde enn åpenhetsloven.¹⁸¹ Forslaget gjelder påvirkning på mennesker og miljø, som også omfatter arbeidstakerrettigheter, til forskjell fra åpenhetsloven som kun gjelder menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Terskelen for hvilke selskaper som pålegges forpliktelser etter direktivforslaget er høyere enn etter åpenhetsloven. Direktivforslaget omfatter dermed langt færre selskaper. Både direktivforslaget og åpenhetsloven pålegger selskapene å ettergå sin egen virksomhet og datterselskap. Direktivforslagets "verdikjede" omfatter imidlertid mer enn åpenhetslovens "leverandørkjede". Dette kan i realiteten lede til at svært mange selskaper vil omfattes indirekte av direktivforslaget. Direktivforslaget hjemler dermed forpliktelser som går ut over de som allerede eksisterer i norsk rett.

Forslaget innretter seg i første omgang mot store selskaper med mer enn 500 ansatte og en omsetning på mer enn 150 millioner euro på verdensbasis.¹⁸² For enkelte bransjer er kravene noe lavere. Dette vil berøre cirka 130.000 EU-selskaper, og omtrent 300 norske selskaper.¹⁸³ Direktivforslagets anvendelsesområde er derfor snevrere enn åpenhetslovens anvendelsesom-

¹⁷⁸ Wikborg Rein (2022)

¹⁷⁹ Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 art. 25

¹⁸⁰ Tjelflaat (2022)

¹⁸¹ EØS (2022)

¹⁸² Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937

¹⁸³ Bråthen (2022)

råde, jf. åpenhetslovens § 3, som omfatter "større virksomheter".¹⁸⁴ På sikt ønsker kommisjonen å utvide direktivet også for små og mellomstore selskaper. Store deler av norsk næringsliv kan derfor bli berørt av direktivforslaget i fremtiden.

4.3 Hensyn

Europakommisjonen uttaler i direktivforslagets fortale at erstatningsreglene er viktige for å sikre etterlevelse av direktivforslagets forpliktelser.¹⁸⁵ Formålet er å bedre forholdene for miljø og mennesker i globale verdikjeder. De kostnadene som oppstår som følge av selskapers negative påvirkning på mennesker og miljø, skal bæres av selskapene selv, og ikke de som påvirkes. Styret som er satt til å forvalte store selskap er nødt til å være bevisste den oppgaven de har og de implikasjoner selskapet vil medføre for sine interessehavere. Hensynene bak at kommisjonen velger å involvere styret er vel begrunnet. Det kan imidlertid spørres om den foreslåtte erstatningsregelen bidrar hensiktsmessig til å realisere et slikt formål. Det vil ta tid å endre strukturelle forhold. Faren ved en så vid forpliktelse som EU-kommisjonen foreslår, er at den medfører stor risiko for styremedlemmene. Dette vil bli belyst nedenfor under punkt 4.5.

4.4 Relevans

Dersom direktivforslaget vedtas, og er EØS-relevant, vil vi som medlemsstat i EØS ha plikt til å gjennomføre direktivforpliktelsene i norsk rett i løpet av to år fra vedtakelsesdatoen i EU.¹⁸⁶ Ved EØS-avtalen har Norge forpliktet seg til å bringe sin selskapslovgivning i samsvar med de krav EU stiller til medlemslandene, jf. EØS-avtalens artikkel 77.¹⁸⁷ Etter EØS-lovens § 1 gjelder de bestemmelsene som inngår i EØS-avtalens hoveddel som norsk lov, og går ifølge lovens § 2 ved konflikt foran andre bestemmelser om tilsvarende forhold.

Direktivforslaget ble sendt på høring før sommeren 2022, og det ligger nå hos EU-parlamentet og -rådet for videre diskusjoner. Som tidligere belyst under punkt 1.3, er direktivforslaget relevant fordi det skjerper styrets plikter og ansvar knyttet opp mot ivaretagelse av samfunnsinteresser, herunder bærekraftshensyn. Diskusjonen om selskapets samfunnsansvar har pågått i lang tid, og vil trolig fortsette uavhengig av om direktivforslaget blir vedtatt eller ikke. EU satser sterkt på bærekraftig finans, og dette direktivforslaget er et av virkemidlene EU ønsker å bruke for å oppnå klima- og miljømålene som er satt i EU og FN.

¹⁸⁴ Wikborg Rein (2022)

¹⁸⁵ Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937

¹⁸⁶ Wikborg Rein (2022)

¹⁸⁷ Andenæs (2016) s. 7-8

4.5 Vurdering av potensielle konsekvenser ved implementering av direktivforslaget i norsk rett

4.5.1 Konsekvenser for innholdet av selskapsinteressen

Direktivforslagets artikkel 25 berører styrets forvaltningsplikt. Som behandlet under avhandlingens kapittel 3, gjelder selskapsinteressen som en overordnet forvaltningsnorm for styret. Selskapsinteressen handler om hva som er det beste for selskapet som selvstendig juridisk person, det er altså tale om selskapets "vilje" satt sammen av en rekke interesser. Som en overordnet norm for forvaltningen, skiller selskapsinteressen ut de forhold som er relevant for styret å ta i betraktning ved forvaltningen av selskapet, fra de interessene som ikke er relevant å vektlegge. De sistnevnte vil det være forbudt for styret å prioritere, og styremedlemmene kan som nevnt holdes erstatningsansvarlige etter asl. § 17-1 dersom de har prioritert utenforliggende interesser. Med andre ord plikter styremedlemmene til enhver tid å opptre lojalt mot selskapsinteressen.

Hva som inngår i selskapsinteressen, varierer som tidligere nevnt fra selskap til selskap og er et dynamisk begrep som utvikles med tiden. Selskapets vedtektsfestede formål, dets egenart og praksis er relevant ved vurderingen. Etter norsk rett har styret slik det er forklart under punkt 3.7.2 som utgangspunkt anledning til å vurdere bærekraftshensyn som ledd i en styrebeslutning, så lenge det kan forenes med selskapsinteressen.¹⁸⁸ Styrets plikt til å opptre i samsvar med selskapsinteressen er helt generell og gjelder ved enhver styrebeslutning.

Direktivforslagets artikkel 25 hjemler en generell plikt for styret til å vurdere "sustainability matters" herunder "where applicable, human rights, climate change and environmental consequences, including in the short, medium and long term" i forbindelse med enhver beslutning på selskapets vegne. Det vil si at styret gjennom direktivforslagets artikkel 25 i realiteten blir pålagt en plikt til å vurdere og prioritere bærekraftsanliggender foran den tradisjonelle selskapsinteressen i enhver beslutning som er bærekraftsrelevant.¹⁸⁹

I praksis er det tale om en svært omfattende plikt til å hensynta bærekraft i enhver beslutning på vegne av selskapet. Brudd på denne plikten vil kunne lede til personlig erstatningsansvar for styremedlemmene. For å unngå slikt ansvar, vil i realiteten styremedlemmene være nødt til å dokumentere at de har gjort nevnte vurderinger i relasjon til bærekraft i forbindelse med

¹⁸⁸ Wikborg Rein (2022)

¹⁸⁹ Wikborg Rein (2022)

enhver beslutning på selskapets vegne.¹⁹⁰ Dette vil kunne innebære at det ikke lenger er den tradisjonelle selskapsinteressen slik den har vært forstått som nødvendigvis står sentralt for enhver styrebeslutning. I den foreslåtte plikten trumfer ivaretagelse av visse spesifiserte, muligens utenforliggende interesser, altså bærekraftsforhold, den tradisjonelle selskapsinteressen. Direktivforslaget påvirker styremedlemmers lojalitetsplikt overfor selskapsinteressen og dermed den tradisjonelle forvaltningsplikten etter § 6-12.

Det er mulig å argumentere for at dette i praksis ikke viker betraktelig fra den regelen vi har i norsk rett som innebærer at styret ulovfestet har en plikt til å vurdere bærekraftsforhold der det er relevant, jf. punkt 3.7.2.¹⁹¹ Forskjellen består i at det etter implementering av direktivforslaget i norsk rett vil eksistere en konkret lovfestet plikt til å ta slike vurderinger, og at denne vil favne enda bredere enn den regelen vi har i norsk rett i dag.

4.5.2 Konsekvenser for erstatningsvilkårene

Etter norsk rett er det som forklart i avhandlingens kapittel 2 et styremedlems uaktsomme handlinger som kan lede til styreansvar. I relasjon til forpliktelsene etter direktivforslagets artikkel 25 må det være fraværet av en forsvarlig vurdering av bærekraftsforhold som i realiteten vil kunne utgjøre ansvarsgrunnlag.¹⁹² Etter norsk rett vil som nevnt ikke feilvurderinger kunne lede til ansvar så lenge de er forsvarlige. Dette er begrunnet i styrets handlingsrom til å ta forretningsmessig risiko.

Det kan spørres hva som egentlig menes med en forsvarlig vurdering av bærekraftsforhold. I norsk rett har man som nevnt presumsjonsprinsippet hjemlet i Håheller-dommen om at pliktbrudd er en presumsjon for erstatningsansvar.¹⁹³ Med de nye direktivforpliktelsene vil dette innebære at dersom styret har brutt sin plikt til å vurdere bærekraftsanliggender i sin styrebeslutning, vil presumsjonen være at det foreligger ansvar der dette ikke er blitt gjort. I og med at styret etter direktivforslaget har en plikt til å vurdere bærekraftshensyn i enhver styrebeslutning, er det fare for at det i realiteten blir tale om en tilnærmet objektiv plikt til å vurdere bærekraftsanliggender, og dermed et tilnærmet objektivt erstatningsansvar. Dette vil være en skjerping av styrets plikter slik de er etter norsk rett i dag.

Det vil også kunne oppstå problemer ved vurderingen av om det foreligger adekvat årsakssammenheng i relasjon til tapet. Erstatningsansvar forutsetter at det er årsakssammenheng

¹⁹⁰ Wikborg Rein (2022)

¹⁹¹ Tingstad (2022)

¹⁹² Wikborg Rein (2022)

¹⁹³ HR-2016-1440-A avs. 41

mellom pliktbruddet, altså mangelfull vurdering av bærekraftsforhold, og det økonomiske tapet.¹⁹⁴ Det må derfor kunne bevises at styret enten ikke har vurdert bærekraftsforhold eller at vurderingen av forholdene var mangelfull og at styret ville ha truffet en annen beslutning dersom de tilstrekkelig hadde vurdert beslutningens bærekraftsvirkninger. Denne vurderingen vil være svært hypotetisk. Det er ikke gitt at styret ville truffet en annen beslutning dersom styret faktisk hadde vurdert beslutningens bærekraftskonsekvenser.

I norsk rett er det som nevnt under pkt. 2.3.2 en forutsetning for å kreve erstatning at skadelidte må ha lidt et økonomisk tap. Ved at direktivforslaget pålegger styret å involvere interessenter i beslutningsprosessen åpnes det for at interesseorganisasjoner, eller NGO-er (non-profit organizations) kan fremme erstatningskrav overfor selskapet uten å kunne påvise noen konkret relasjon til selskapet og uten å kunne påvise å ha lidt et direkte økonomisk tap. For å tilkjenne erstatning er det i utgangspunktet tilstrekkelig at skadelidte kan påvise en erstatningsrettslig relevant skade, et ansvarsgrunnlag og adekvat årsakssammenheng, forutsatt at skadelidte kan bevise kravets eksistens med en tilstrekkelig grad av sannsynlighet.¹⁹⁵ Slik utvider reglene etter direktivforslaget kretsen for hvem som kan gå til søksmål mot styremedlemmene.

4.5.3 Proporsjonalitetsbetraktninger

Plikten til å vurdere bærekraftsanliggender etter direktivforslagets artikkel 25 er tilnærmet en objektiv plikt som skal gjelde ubetinget i enhver styrebeslutning på vegne av selskapet. Styremedlemmenes oppgaver skal etter direktivforslaget dekke hele verdikjeden og alle tidshorisonter, både kort, middels og lang. Dette gjør det usikkert hva som skal til for å oppfylle kravene til at en forretningsmessig beslutning er juridisk akseptabel.¹⁹⁶ I praksis kan dette innebære et ansvar ut over hva styremedlemmene egentlig er i stand til å påvirke. Ingen kan se inn i fremtiden.

Etter OECDs retningslinjer og åpenhetsloven plikter selskapene å foreta risikobaserte aktsomhetsvurderinger. I åpenhetslovens § 4 andre ledd hjemles et proporsjonalitetsprinsipp. Etter bestemmelsen skal aktsomhetsvurderingene "stå i forhold til virksomhetens størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, og alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold". Denne typen tilnærming bygger på en erkjennelse av at ikke alle kan

¹⁹⁴ Wikborg Rein (2022)

¹⁹⁵ Tjelflaat (2022)

¹⁹⁶ Strand (2022)

gjøre alt og at en såpass omfattende endring må skje over tid.¹⁹⁷ Et slikt proporsjonalitetsprinsipp mangler i direktivforslaget.

Plikten til å involvere interessenter i beslutningsprosessene lar i realiteten hvem som helst påvirke og klage på styringen av selskaper, selv uten noen form for relasjon til firmaet.¹⁹⁸ Kombinert med de tilhørende ansvarsreglene vil direktivforslaget legge grunnlag for hyppige søksmål om menneskerettigheter og miljøspørsmål ledet av frivillige organisasjoner hvis eneste formål er å fremme nevnte interesser. Det kan være vanskelig å vurdere hvordan bedriftene skal reagere på tilleggskrav fra interessenter når de allerede befinner seg innenfor de rettslige rammene, og videre hvordan selskapet bør reagere på potensielle kortsiktige interesser som er i konflikt med selskapets langsiktige interesser.

Styret vil allerede etter dagens lovgivning være pålagt å vurdere mulige bærekraftsvirkninger av større beslutninger som vil kunne ha negative konsekvenser for menneskerettigheter, klima og miljø slik det er vist under punkt 3.7.2.¹⁹⁹ Styremedlemmene kan allerede bli møtt med erstatningskrav fra aksjeeiere og kreditorer der en styrebeslutning har påført slike interesser skade. Styremedlemmene gjør dermed slike vurderinger allerede, hjemlet i dagens lovverk, der slike vurderinger er relevante. Det å oppstille plikt for styremedlemmene til å vurdere bærekraftsanliggender i enhver styrebeslutning, også der det ikke vil være like relevant, vil være svært ressurskrevende for selskapene. Det kan spørres om dette vil være proporsjonalt vurdert opp mot gevinstene det har for menneskerettigheter, klima og miljø.

4.6 Oppsummering

Det kan spørres hva som egentlig vil være det mest hensiktsmessige virkemiddel for å bidra til at selskapene tar sitt samfunnsansvar. Det fremstår som om det eksisterer bred enighet om at selskapene er nødt til å ta sin del av samfunnsansvaret. Dette innebærer at de må være villige til å ofre noe for fellesskapet. Til en viss grad er styremedlemmene i dag allerede forpliktet til å ta i betraktning konsekvenser for klima, miljø og menneskerettigheter ved sine styrebeslutninger, ut over de rent lovfestede tilfellene, slik det er analysert under punkt 3.7.2. Det kan imidlertid argumenteres for at slike forpliktelser må rettsliggjøres for at de skal bli en realitet. Dette vil gi selskapene det rette insentivet til å ta slike hensyn. Som nevnt under avhandlingens punkt 3.5.4, viser undersøkelser at bedriftene ikke i tilstrekkelig grad tar det nødvendige samfunnsansvaret kun med de nasjonale og internasjonale Corporate Governance-

¹⁹⁷ Tjelflaat (2022)

¹⁹⁸ Strand (2022)

¹⁹⁹ Wikborg Rein (2022)

anbefalingene. Spørsmålet er på hvilket nivå forpliktelsene i så fall bør lovreguleres og hvilket innhold disse forpliktelsene bør ha.

Det å regulere forpliktelsene på EU-nivå kan være hensiktsmessig for å forhindre konkurransevridninger og fjerne hindringer for fri bevegelse og etablering ved at virksomhetenes aktsomhetsforpliktelser og styremedlemmenes tilhørende forpliktelser harmoniseres.²⁰⁰ Dette vil føre til enhetlige spilleregler i EU der virksomheter av samme størrelse er underlagt samme krav til å integrere bærekraftig selskapsledelse. Nasjonal lovgivning på området ville ikke ført til samme vilkår og rettssikkerhet på tvers av EU. I tillegg er det ofte tale om transnasjonale verdikjeder og transnasjonale problemer, der et lands innsats kan bli hemmet av et annet lands manglende innsats. Dette taler for at lovforpliktelsene bør reguleres på EU-nivå.

Norsk selskapsrett inneholder som nevnt ikke konkrete, lovfestede regler om at når styremedlemmer skal overholde sine forpliktelser til å handle i selskapets interesse skal de ta høyde for konsekvensene deres beslutninger har for bærekraftsforhold, herunder for menneskerettigheter, klimaforandringer og miljøkonsekvenser, på kort, middels og lang sikt. Fra de reglene vi har i norsk rett er det et stort hopp til Europakommisjonens direktivforslag om næringslivets bærekraftsansvar. Direktivforslagets artikkel 25 hjemler en omtrent ubetinget plikt for styremedlemmer til å hensynta konsekvenser for bærekraft i relasjon til enhver styrebeslutning med tilhørende erstatningsansvar.

Pliktene, og konsekvensene av å ikke følge de, kan virke uproporsjonale sett opp mot de gevinstene samfunnet vil sitte igjen med. Det er ikke gitt at dette er den beste løsningen for å lovfeste selskapets bærekraftsansvar. Det kan argumenteres for at en mer hensiktsmessig regel vil inneholde proporsjonalitetsbetraktninger slik som etter åpenhetslovens § 4 (2), eller at det skal være opp til medlemsstatene selv å vurdere hvordan overtredelse av aktsomhetsplikten skal sanksjoneres. I norsk rett vil et erstatningsansvar på området potensielt kunne bli avskrekkende for vervet som styremedlem. De fleste norske høringssvarene til direktivforslaget trekker frem de samme utfordringene knyttet til direktivforslagets artikkel 25.²⁰¹

Det kan også spørres hvorvidt det er hensiktsmessig at ansvaret plasseres hos styremedlemmene personlig og ikke selskapet. Selv om styret har det overordnede ansvaret for selskapets drift, vil medlemmene personlig ha dårligere dekning for tapet enn hva selskapet har. Selska-

²⁰⁰ Erhvervsministeriet (2022)

²⁰¹ Barne- og familiedepartementet (2022)

pet vil i praksis være forsikret mot ansvaret, og det er vanskelig å se at erstatningsansvar for styremedlemmer vil kunne bidra i vesentlig grad til å styrke skadelidtes vern.²⁰²

²⁰² Wikborg Rein (2022)

Kildeliste

Litteratur

- Aarbakke (2022) Aarbakke, Magnus, Aarbakke, Asle, Knudsen, Gudmund, m.fl. *Aksjeloven kommentar-utgave*, 2022. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)
- Aarum (1994) Normann Aarum, Kristin. *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper*. Oslo: Gyldendal, 1994.
- Advokatforeningen (2022) Advokatforeningen. *Høringssvar fra Advokatforeningen til Barne- og familiedepartementet*. Publisert 27. april 2022.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2905392/?uid=66e65df6-cd58-4b15-ae4b-35debd1545de> (hentet 18. oktober 2022).
- Amnesty International (2016) Amnesty International. *Sportsvasking: VM i Qatar*. 2016.
<https://amnesty.no/sportsvasking-vm-i-qatar> (hentet 4. november 2022)
- Andenæs (2016) Andenæs, Mads Henry, Andenæs, Ole, Berge, Stig, m.fl. *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*. 3. utgave, Oslo: Calax, 2016.
- Barne- og familiedepartementet (2022) Barne- og familiedepartementet. *Høring om EU-kommisjonens forslag om tilbørlig akt-somhet for bærekraft for foretak og endring av direktiv(EU) 2019/1937 til Barne- og familiedepartementet*. Publisert 24. februar 2022,
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2905392/> (hentet 18. oktober 2022).
- Bénabou (2009) Bénabou, Roland og Triole, Jean. *Individual*

- and Corporate Social Responsibility*. Årgang 77, 305. utgave, 2009.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-0335.2009.00843.x> (Hentet 18. oktober 2022)
- Brandt (2021) a Brandt, Kristian mfl., *Offentleglova. Lovkommentar*. 2021. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)
- Brandt (2021) b Brandt, Jan Arild. *Krav til opplysninger om bærekraft i forbindelse med finansiell rapportering og hvorfor det kan gi komparative fortrinn*. Praktisk økonomi & finans, årgang 37, 2. utgave, 2021. Lest i Juridika.no (hentet 24. oktober 2022).
- Bråthen (2017) Bråthen, Tore. *Selskapsrett*. 5. utgave, Oslo: Gyldendal/Focus Forlag, 2017.
- Bråthen (2021) Bråthen, Tore. *Kommentar til aksjeloven i Norsk lovkommentar*. Fra Gyldendal Rettsdata 2021 (hentet 18. oktober 2022)
- Bråthen (2022) Bråthen, Tore og Minde, Stine. *Et utvannet forslag om bærekraftig bedriftsledelse*. BI Business Review, 2022,
<https://www.bi.no/forskning/business-review/articles/2022/03/et-utvannet-forslag-om-barekraftig-bedriftsledelse/> (hentet 25. oktober 2022)
- Carroll (2010) Carroll, Archie og Shabana, Kareem. *The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice*. Publisert i International Journal of Management Reviews, årgang 12, 1. utgave, 2010,
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.11>

- 11/j.1468-2370.2009.00275.x (hentet 18. oktober 2022)
- Ditlev-Simonsen (2014) Ditlev-Simonsen, Caroline. *Norske og internasjonale regler og initiativ knyttet til samsfunnsansvar (CSR)*. Praktisk økonomi & finans, 3. utgave, 2014. Lest i juridika.no (hentet 24. oktober 2022)
- Eckhoff (2001) Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utgave, ved Jan E. Helgesen, Oslo: Universitetsforlaget, 2001
- Ellefsen (2019) Ellefsen, Hans Christian. *Bærekraftsrapportering – også for de små?* Regnskap Norge, 2019, <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/arsregnskap/barekraftsrapportering--ogsa-for-de-sma/> (hentet 25. oktober 2022)
- Erhvervsministeriet (2022) Erhvervsministeriet. *Grund- og næringsnotat til folketingets europaudvalg*. 2022. [https://www.eu.dk/samling/20211/kommissionforslag/KOM\(2022\)0071/bilag/2/2560510.pdf](https://www.eu.dk/samling/20211/kommissionforslag/KOM(2022)0071/bilag/2/2560510.pdf) (hentet 7. november 2022)
- EU (2014) EU, *Corporate Social Responsibility (CSR)*, 2014. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/corporate-social-responsibility-national-public-policies-european-union-compendium-2014> (hentet 1. november 2022)
- EØS (2021) EØS-notat. *Klassifiseringsforordningen*. 2021, <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2020/okt/klassifiseringsforordningen/id2786113/> (hentet 18. oktober 2022)

- EØS (2022) EØS-notat. *Aktsomhetsdirektivet*. 2022. <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2022/mars/aktsomhetsdirektivet-/id2918419/> (hentet 18. oktober 2022)
- Finansdepartementet (2010) Finansdepartementet. *Rapport om krav til rapportering om samfunnsansvar*. Publisert 28. oktober 2010. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/fma/horingsnotat/krav_til_rapportering_om_samfunnsansvar.pdf (hentet 18. oktober 2022)
- FN (2014) FN. *United Nations Principles for Responsible Investment*. 2014. <http://www.unpri.org/> (hentet 1. november 2022)
- FN (2021) FN. *Bærekraftig utvikling* i FN-sambandet, sist oppdatert 28.10.2021, <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling> (hentet 1. november 2022)
- Gjein (2020) Gjein, Erlend Eriksen. *Aksjeklasser. Adgangen til å regulere aksjeeiers rettigheter og forpliktelser i aksjeklasser*, Universitetsforlaget, 2020. Lest i Juridika.no (hentet 31. oktober 2022)
- Jerkø (2009) Jerkø, Markus. *Det norske formålet "bærekraftig utvikling"*. Tidsskrift for rettsvitenskap, 3. utgave, 2009. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)
- Justis- og beredskapsdepartementet (2018) Justis- og beredskapsdepartementet. *Om offentleglova*. 2018, <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/innsikt/om-offentleglova/id590264/> (hentet 18. oktober 2022)

- Klavenes (2021) Klavenes, Kia Louise. *Integrering av bærekraft i strategiprosessen – en forutsetning for lønnsom drift?* Praktisk økonomi & finans, årgang 37, 2. utgave, 2021. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)
- Kolshus (2014) Kolsus, Kamilla og Bangstad, Mari. *OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper – Relevans for norske selskaper og finansaktører.* Praktisk økonomi & finans, årgang 30, 3. utgave, 2014. Lest i Idunn.no (hentet 18. oktober 2022)
- Meisingset (2011) Meisingset, Christine Tørklep og Norum, Dagfin, *Bærekraftige investeringer*, Praktisk økonomi & finans, 3. utgave, 2011. Lest i Juridika.no (hentet 1. november 2022)
- Mestad (2022) Mestad, Ola. *Dette er nytt når åpenhetslova trer i kraft 1. juli. 2022.* Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)
- Midttun (2006) Midttun, Atle. *Bedrift og samfunn: Lønnsomhet og samfunnsansvar i en internasjonal innovasjonsøkonomi.* Praktisk økonomi & finans, årgang 22, 4. utgave, 2006. Lest i Idunn.no (hentet 18. oktober 2022)
- Minde (2021) Minde, Stine Winger. *Ny anbefaling om god selskapsledelse og eierstyring.* Revisjon og regnskap, 8. utgave, 2021. (hentet 18. oktober 2022)
- NHO (2012) NHO. *Samfunnsansvar.* 2012. www.nho.no/publikasjoner (hentet 1. november 2022)
- Nilsson (2017) Nilsson, Andreas. *What Is the Business of Business?* Duke University, årgang 18, 12.

- utgave, 2017, Harvard Law School Forum on Corporate Governance,
<https://corpgov.law.harvard.edu/2017/06/23/what-is-the-business-of-business/> (hentet 18. oktober 2022)
- Nordea (2022) Nordea. *Nordea sustainability-linked loan funding framework*. Juni 2022.
<https://www.nordea.com/en/doc/nordea-sll-funding-framework0.pdf> (hentet 18. oktober 2022)
- NUES (2021) NUES. *Den norske anbefalingen om eierstyring og selskapsledelse*. Sist endret 2021.
<https://nues.no/eierstyring-og-selskapsledelse/> (hentet 18. oktober 2022)
- NUES (2009) NUES. *Betydningen av anbefalinger om eierstyring og selskapsledelse*. Høringssvar til Finansdepartementet, 21. januar 2009.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/fma/horingssvar/2008_10_09_nou_16_foretaksstyring/nues.pdf (hentet 18. oktober 2022)
- OECD (2011) OECD. *Guidelines for multinational enterprises*. 2011.
<http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/> (Hentet 1. november 2022)
- Perland (1999) Perland, Olav. *Styreansvar etter de nye aksjelovene – har ansvaret blitt skjerpet?* Tidsskrift for forretningsjus, årgang 5, 2. utgave, 1999. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)
- Perland (2013) Perland, Olav. *Styremedlemmers erstatningsansvar*. Praktisk økonomi & finans, årgang 29, 2. utgave, 2013. Lest i Idunn.no (hentet

18. oktober 2022)

Sjåfjell (2011)

Sjåfjell, Beate. *Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet?* Jussens Venner, årgang 46, 6. utgave, 2011. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)

Skog (2015)

Skog, Rolf. "Om betydelsen av vinstsyftet i aktiebolagslagen", Svensk Juristtidning, 2015

Smith (2021)

Smith, Matthew Raymond. *EU-taksonomi – paradigmeskifte eller mørkegrønn bakvei?* Praktisk økonomi & finans, årgang 37, 2. utgave, 2021. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)

Store norske leksikon (2022)

Store norske leksikon. *Bærekraftig utvikling*. 2022. https://snl.no/b%C3%A6rekraftig_utvikling (hentet 18. oktober 2022)

Strand (2022)

Strand, Therese. *European Sustainable Due Diligence – a Comment*. Norsk tidsskrift for Selskabsret 2. utgave, 2022. Lest i Rettsdata.no (hentet 4. november 2022)

Svarva (2005)

Svarva, Olaug. *Eierstyring og selskapsledelse – corporate governance i norske selskaper*, Praktisk økonomi & finans, årgang 21, 2. utgave, 2005. Lest i Idunn.no (hentet 18. oktober 2022)

Tingstad (2022)

Tingstad, Tormod og Skjelbred, Thomas. *Personlig erstatningsansvar flytter miljø og menneskerettigheter dit de hører hjemme – på styrebordet*. Publisert 04.05.2022, <https://www.dn.no/innlegg/jus/miljo/klimate/inlegg-personlig-erstatningsansvar-flytter-miljo-og-menneskerettigheter-dit-de-horer-hjemme-pa-styrebordet/2-1-1211693> (hentet

10. november 2022)

Tjelflaat (2022)

Tjelflaat, Line Gjerstad. *Når selskaper krenker menneskerettigheter og skader miljøet – Europakommisjonens nye direktivforslag om næringslivets bærekraftsansvar*. 2022. Lest i Juridika.no (hentet 18. oktober 2022)

Tonello (2011)

Tonello, Matteo. *The Business Case for Corporate Social Responsibility*. Publisert 26. juni 2011.
<https://corpgov.law.harvard.edu/2011/06/26/the-business-case-for-corporate-social-responsibility/> (hentet 10. november 2022)

Truyen (2004)

Truyen, Filip. *Myndighetsmisbruk i aksje- og almenaksjeselskaper*. Jussens Venner, årgang 39, 5-6. utgave, 2004. Lest i Juridika.no (hentet 31. oktober 2022)

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling (1987)

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, *Vår felles fremtid*, Oslo: Tiden norsk forlag, 1987

Wikborg Rein (2022)

Wikborg Rein. *Høringssvar fra Wikborg Rein Advokatfirma AS til Barne- og familiedepartementet*. Publisert 27. april 2022.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2905392/?uid=8c62d77f-47b3-4d18-bf71-41f07d33ce7f> (hentet 18. oktober 2022).

Woxholth (2018)

Woxholth, Geir. *Selskapsrett*. 6. utgave, Oslo: Gyldendal, 2018.

Norske lover

1997

Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)

1997	Lov 13. juni 1996 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)
1998	Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)
2006	Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig virksomhet (offentleglova)
2007	Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven)
2021	Lov 18. juni 2021 nr. 99 om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)
2021	Lov 22. desember 2021 nr. 161 om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer

Direktiver/forordninger

EØS-avtalen	Avtale om det europeiske økonomiske samarbeidsområde. 2. mai 1992
Direktiv 2013/43/EU	Regnskapsdirektivet. Om årsregnskaper, konsoliderte regnskaper og tilhørende rapporter for visse selskapsformer.
Direktiv 2014/95/EU	Direktivet for ikke-finansiell rapportering. Plikt for store bedrifter til å offentliggjøre informasjon av ikke-finansiell karakter.
Forordning (EU) 2019/2088	Offentliggjøringsforordningen. Regler om offentliggjøring av bærekraftsrelatert informasjon i finanssektoren.

Forordning (EU) 2020/852	Klassifiseringsforordningen (taksonomiforordningen). Etablering av et rammeverk for å fremme bærekraftige investeringer.
Proporsal for a Directive on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937	Direktivforslag om næringslivets samfunnsansvar. Forslag til europaparlaments- og rådsdirektiv om tilbørlig aktsomhet for bærekraft for foretak.
Forarbeider	
Ot.prp. nr. 36 (1993-1994)	Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven)
NOU 1996: 3	Ny aksjelovgivning
NOU 2003:30	Ny offentlighetslov
Innst. O. nr. 41 (2005-2006)	Innstilling til offentleglova
St.meld. nr. 10 (2008-2009)	Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi
Prop. 111 L (2012–2013)	Endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)
Prop 135 L (2018-2019)	Endringer i aksjelovgivningen mv. (langsigtig eierskap i noterte selskaper mv.)
Meld. St. 8 (2019-2020)	Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskapning
Prop. 66 LS (2020-2021)	Endringer i verdipapirhandelloven og regnskapsloven mv.
Prop 150 L (2020-2021)	Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)

Prop. 208 LS (2020-2021)

Lov om offentliggjøring av bærekraftsinfor-
masjon i finanssektoren og et rammeverk for
bærekraftige investeringer

Meld. St. 6 (2022-2023)

Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap –
Statens direkte eierskap i selskaper

Rettspraksis

Rt-1907-337

Rt-1922-272

Rt-1925-627

Rt-1926-471

Rt-1929-705

Rt-1932-951

Rt-1973-821

Rt-1991-119

Rt-1992-64

Rt-1996-742

Rt-2004-1816

LA-2007-37537

Rt-2010-306

HR-2016-1440-A

HR-2017-2375-A

HR-2018-570-A

HR-2019-515-A